

Sajtóforradalmak, zsurnálhadjáratok

A Nép Barátja című néplap születésének és bukásának körülményei
1848–1849-ben

Jelige: Nép Barátja

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	2
I. A FORRADALMAK KORA	6
1. Reformeszméktől a forradalmi megmozdulásokig. Az 1830–1840-es évekbeli magyar irodalom és sajtó főbb stádiumszegmensei	6
2. A magyar sajtó helyzete a forradalmi Magyarországon	9
II. A NÉP BARÁTJA (1848. JÚNIUS 4. – 1849. JÚNIUS 30.)	11
1. A Nép Barátja keletkezése	11
2. A lap alapkonceptiója és a megvalósult tartalom	15
3. A Nép Barátja koncepcionális és kronologikus felosztása 1848–1849-ben	17
4. Publicisztikai stílus, zsurnaliszta nyelvhasználat	20
III. A NÉP BARÁTJA FOGADTATÁSA, KRITIKÁJA	22
1. A lap fogadtatása, a kortársak és a nép véleménye. Vas Gereben mint felelős szerkesztő	22
2. Vas Gereben és Kossuth Lajos	24
3. Polémia Táncsics Mihállyal	26
4. Petőfi és Arany kritikája	28
ÖSSZEGZÉS	31
BIBLIOGRÁFIA	33
FÜGGELÉK	38

BEVEZETÉS

„Hála istennek, mi pestiek jó egészségben vagyunk, a mit kigyelmeteknek is tiszta szívből kívánunk, adja a' jó uristen, hogy egymást még számos esztendeig fris egészségben tisztelhessük. Itt volna már az ideje, hogy magunk körül tapogatni kezdjünk, és ne csak azt az egyet tudjuk, merre lakik (...) ki a' pálinkát méri: hanem tanuljunk is valamit, - mert elhihetik hogy bizony sok könyvet össze lehetne írni még arról, a' mit mi nem tudunk.”¹ – kezdi a szerkesztőségének nevében felszólaló Vas Gereben (születési nevén Radakovits [Radákovits, Radankovits, Radákovics, Radankovics])² Josephus [József]) a Nép Barátja című néplap prezentálását az 1848. június 4-én megjelenő első szám *Előjáróbeszédében*. A lap alapvető filozófiáját közvetítő, a korabeli társadalmi rétegek közül egy adott olvasóközönség, a nép célzott kijelölésére, megszólítására kísérletet tevő bemutatkozás, szignatúráját tekintve a szerkesztőség egészét is magába foglaló koncepcióját kívánta tükrözni, egy frissen induló lap esetében talán nem is olyan meglepő módon. Mindazonáltal már e kezdő sorokban megmutatkozik az inkább a felelős szerkesztő és közvetlen köre által preferált egyéni stílus, zsurnaliszta nyelvhasználat, mely a későbbiekben jelentős mértékben lesz képes átszőni a néplap hasábjait, s okoz már a kezdetektől fennálló ellentétet nemcsak a konkurens radikális lapok, hanem a szerkesztőség tagjai, főként Arany János esetében is. Ennek ellenére a Nép Barátja korabeli jelentősége, azon eszmei, majd forradalmi háttér, melynek következményeként egy, a nép számára írandó lap igénye felmerülhetett, nem mérhető pusztán annak szerkesztőségén belül vagy azon kívül keletkezett, ugyan hasonló alapelveket valló, de megvalósításában mégis jelentősen eltérő lapokkal folytatott polémiaival.

Egy olyan éra közepette, melyben forradalmak egész sora robban ki Európa-szerte, valamint képes jelentős változásokat indukálni a határokon belül, s azon is túl, a társadalmi rétegekben is nagymértékű módosulás, átrendeződés mehet végbe. Mindez a magyar viszonylatokra vonatkoztatva még erőteljesebben fejtette ki hatását.

A reformkor kezdetén jellemzőbb volt, hogy a szerzők az irodalom és a stílus palástjával elfedett politikai szemléletű publicisztikai írásokat tettek közzé a folyóiratokban, elkerülendő a letiltásokat. E viszonyulás a XIX. század negyvenes éveinek folyamán azonban egyre erőteljesebben a haza kérdésességének, a nemzet ügyének irányába tolódott, a reformkor kicsúcsosodása felé. A sajtó már ekkor képes volt nagyban befolyásolni az emberek identitását,

¹ Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. június 4., I, 2. (A továbbiakban: Nép Barátja)

² CSÁSZTVAY Tünde, *Vas Gereben (1823–1868) = A Márciusi Ifjak Nemzedéke: »Nem küzdénk mi sem dicsőség- sem díjért«*, szerk. KÖRÖCZI Katalin, Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2000, 449.

gondolkodásmódját. A célt olykor ugyan elhomályosította a szerkesztők közti vetélkedések sokszor véget nem érő egymásutánja, mégis utat mutatott a formálódó magyar társadalom számára a forradalom kitörése előtt. A március 15-ét követő történések jelentős erővel bírtak a magyar sajtótermékeken belül megjelentetett tartalmak súlypontjának átrendeződésére. A szépirodalom ellenében centrumhelyzetbe immár sokkal inkább a politika került. Ebből a szempontból is érdemes megvizsgálni a frissen megalakult Batthyány-kormány kezdeményezéseit, reagálva a társadalom információigényére. Az átalakuló vagy újonnan létrejövő folyóiratok, röpiratok tengerében a kezdetektől fennálló igény volt a kormány részéről a sajtóban működő biztos pontok kijelölésére. Ezt a célt szolgálták olyan lapok létrehozásai, mint a Közlöny vagy bizonyos értelemben a Nép Barátja, mely utóbbi bár a kormány tekintetében előnyösebb pozíciót élvezett a szintén ekkor alakult, Táncsics Mihály által szerkesztett Munkások Újsága című lappal szemben, sokkal inkább a pesti Középponti Választmány közreműködésének volt köszönhető elindulása, s kezdetben a működése is.³ A Nép Barátja mindent együttvéve azonban több mint egy évig volt képes fennmaradni a zűrzavaros történések közepette is.

Vajon mi lehetett a Nép Barátja alapeszméje, mely rétegek felé kívánta tulajdonképpen közvetíteni, s voltaképpen értelmezni az országban végbemenő sarkalatos eseményeket? Azon társadalmi csoportok elsődleges tájékoztatása és felvilágosítása zajlott e lap hasábjain keresztül, melyek a fennálló helyzetben nélkülözhetetlen faktort képeztek. Mint ahogy arra a lap címe és tulajdonképpeni sajtóműfaji besorolása is utal, mindenekelőtt a megszólítandó közönség a nép volt. E nehézkesen megragadható fogalmon belül azonban kisebb szigeteket alkotott a vidéki parasztság vagy a felszabaduló jobbágyság. De ide sorolhatók a társadalom műveltebb résztvevői is, minthogy az olvasói levelek között nem egyszer papok vagy lelkészek leveleit jelentek meg, akár a felszólalni kívánó környék tolmácsaként, akár saját megfontolásukból vezérelve. A lap mibenléte pedig elsősorban a forradalom kázusának lényegében a fővárosi történésektől földrajzi és/vagy kulturális távolságban élő magyarok és nemzetiségi népek informálásában, egyben orientálásában rejlett a közelmúlt eseményeinek tekintetében.

E feladat ugyanakkor óriási felelősséget ruházott a lapra, s még inkább annak kijelölt szerkesztőjére. Ezt figyelembe véve nem lehet meglepő, hogy a lap indulását patronáló pesti Középponti Választmány nagy hangsúlyt fektetett a szerkesztő személyének kijelölésére.

³ URBÁN Aladár, *A pesti Középponti Választmány lapja: A Nép barátja 1848-ban*, Aetas, 18(2003), III–IV
Link: [http://epa.oszk.hu/00800/00861/00026/2003_3-4-21.html#P1482_5461741] (Letöltve: 2017. január 11.)
(A továbbiakban: URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja*..., i. m.)

Főként Petőfi⁴ közbenjárásának köszönhetően Arany János neve már a kezdetektől felmerült a tagok körében. Végeredményben vajon mi vezetett mégis oda, hogy Arany csak a néplap névleges társszerkesztői pozícióját töltötte be, s a tényleges irányítást Vas Gereben végezte? E kérdés megválaszolásához érdemes több tényezőt is figyelembe venni, ám a történetek ilyen alakulásában jelentős mértékben közrejátszott Arany bizalmatlansága a lap jövőjével kapcsolatban, valamint Vas Gereben ambíciózus fellépése az átalakuló viszonyok közepette, melyet már az *Öreg ÁBC vénemberek számára* című röpiratával bizonyított.⁵

Vas Gereben a rá jellemző magabiztossággal, valamint Arany közbenjárásával gyűjtött maga köré neves és kevésbé neves írókat egyaránt, úgymint Vajda János, Tompa Mihály, Czuczor Gergely, Lévy József vagy a felelős szerkesztővel szorosan együttműködő Atádi Vilmos. De a forradalmi változások fenntartása, a nép buzdítása érdekében olyan szerzők is közrebocsátották műveiket, mint Petőfi Sándor öccse, Petőfi István. Vas Gereben humoros, cimboriális stílusa, valamint a lap szerkesztési irányvonala egyrészt alkalmasnak bizonyult a nép megszólítására, az országban végbemenő események közvetítésére és kommentálására, ugyanakkor szinte a kezdettől fogva konfliktusforrásként jelent meg még a szerkesztőségben belül is. Hovatovább, Táncsics konkurens lapja, a Munkások Újsága nem egyszer mondott bírálatot a Nép Barátja buzdító vagy reménykeltő írásai felett annak sok esetben konfidens hangvétele miatt. Többek közt ez is hozzájárult Arany és sok más szerző laptól történő eltávolodásához. Kezdetben a nemzeti témát felkarolva, a hetente megjelenő számokban versek, tudósítások és cikkek formájában a szépirodalom és a politika viszonylag arányos megoszlása mutatkozott. Mindazonáltal ez később, Arany távozásával érezhetően erősödő direktívát jelezve, szintén átalakult, részint külső nyomásra, a szépirodalmi műveknek fenntartott helyet is átvették a politikai tartalmú, az ország aktuális helyzetéhez igazodó írások. Ugyanakkor jogosan felmerülő kérdés, hogy vajon minek köszönhette a lap kezdeti sikereit, illetve milyen koncepció mentén lettek kijelölve a Nép Barátja irányítás elgondolásai? A fentiekben említetteken kívül mi vezethetett pontosan a szerkesztőség megoszlásához, s a mindenki által szükségesnek tartott néplap színvonalának fokozatos gyengüléséhez, végül bukásához?

⁴ Petőfinek a korszakban való szerepléséről bővebben lásd: FERENCZI Zoltán, *Petőfi életrajza*, III, Budapest, Franklin Társulat, 1896, 219–239., HATVANY Lajos, *Így élt Petőfi*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967², 301–343., KERÉNYI Ferenc, *Petőfi Sándor élete és költészete: Kritikai életrajz*, Budapest, Osiris Kiadó, 2008 (Osiris Monográfiák), 360–383., MARGÓCSY István, *Petőfi Sándor*, Budapest, Korona Kiadó, 1999, 48–74., *Tanulmányok Petőfiről*, szerk. PÁNDI Pál, TÓTH Dezső, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 9), 81–85.

⁵ URBÁN Aladár, *Az Öreg ÁBC-től a Király Tanácsadójá-ig: Vas Gereben népfelvilágosító kiadványai 1848 tavaszán*, Magyar Könyvszemle, 119(2003), II, 235–236.

„(...) Atyámfiai, van egy régi jövőendő szó, melyet a' tudós emberek titokként őriztek egész maiglan. Titokban őrizték pedig, mert féltek azoktól, kik ellen ki van benne mondva az ítélet; és mert talán kételkedtek is igazsága felől. Most már nem félnek, és hinni is kezdenek a' jövőendő szó valóságában, hisznek pedig azért, mert bölcseségökben látják, hogy az események mind oda céloznak. És e' nagy jövőendő ez: »1850-ik esztendőben egy koronás fő sem leend Európában, mert a' véres háboruk lángjai elolvasztják a' koronákat, mint elolvad a' hó a' tavaszi meleg szelek fuvása előtt.« (...) És a' jövőendő teljesülésének határa már csak egy esztendő.”⁶ – írja Atádi Vilmos a Nép Barátja 1848. november 12-én megjelenő huszonnegyedik számában, azon belül is *Isten szól a' mostani eseményekben!* címmel ellátott írásában. Ugyan a történelmi események egymásutánja kegyetlenül eltörölte e derűlátó, optimista „jövőendőszt”, mégis e citátum hű tükreül szolgál nemcsak a lap, de az 1848–1849 időszakában lezajló történések korabeli megítélésének vizsgálatában is. E gondolatot figyelembe véve pedig minden szempontból izgalmas az az imázs, melyet a Választmány által útjára indított néplap magáról alkotott.

⁶ Nép Barátja, 1848. november 12., 381–382.

I. FEJEZET

A FORRADALMAK KORA

1. Reformeszméktől a forradalmi megmozdulásokig. Az 1830-1840-es évekbeli magyar irodalom és sajtó főbb stádiumszegmensei

A XIX. század első felében végbemenő események egy sor olyan kihatással bírtak, melyek merőben átalakították nemcsak a magyarok és a szomszédos népek, de egész Európa gondolkodását, nemzetfelfogását is. Már a forradalmat megelőző évtizedekben érzékelhetővé vált az átalakulás jelensége. Egyúttal mindez magával vont bizonyos öntudatra ébredést is, nemzetenként ugyan eltérő mértékben, de mindenképp érzékelhető fejleményekként – újabb változások generálására okot adva ezzel. Ezek a viszonylag gyors ütemben lezajló átalakulások ugyanakkor nemcsak a történelem és a politológia tárgykörére korlátozható értelmezésekben merülnek ki. Az ekkoriban sajátos módon értelmezendő országhatárok, a Habsburg-fennhatóság eredményezte cenzúrahatalom fortélyos megoldások konstruálására készítették a magyar értelmiségi réteget. Ennek eredményeképp a hazai történelem alakulásában kisebb foltokkal pettyezve, azonban szinte általános tendenciát mutatva érhető tetten az irodalom köntösébe bújtatott értelmiség-, társadalom-, vagy az aktuálpolitika közbenjárásával átszínezett eseménybíráló megnyilatkozások sora.

A XIX. század első felére fókuszálva mindazonáltal egészen a negyvenes évekig a szerkesztők és írók részéről is kínos odafigyelést igényelt egy-egy politikai töltetű cikk, véleménykinyilvánítás megfogalmazása, hacsaknem a fennálló hatalom törvényességét és érdekeit volt hivatott szolgálni. Az 1820-1830-as években végbemenő átalakulások, a reformkor eszmeiségét központi szerepbe helyező megújulás később is kitartott, s átívelt egészen a negyvenes évekig. Mindemellett egy újonnan alakuló társadalmi réteg, a polgárság térnyerésének kérdése sem hagyható figyelmen kívül a kor szellemiségének tanulmányozásakor. Egy olyan csoporté, amely az elavult rendiség intézményrendszerébe beilleszkedni már nem tudó, ám egyben az alacsonyabb rétegek közé sem sorolható köztes réteget képzett, ám amely egyben túlnyomórészt művelt, intellektuel szerepében mutatkozott.

Mindezen eszmék egyik legjelentősebb közvetítőjévé pedig a reformkorban oly nagy szerepet betöltő sajtó vált. Akár politikáról, akár irodalomról volt szó; a sajtó volt az, ami csokorba gyűjtötte az embereket érintő problémákat, az őket vezérlő eszméket, elméjüket foglalkoztató kérdéseket, s ami ezekben az időkben leginkább érintett minden magyar honfit és

honleányt: a haza kérdése, a nemzet ügye. Már az 1830-1840-es évek fordulóján egyértelművé vált, hogy az új kulturális centrumként Pest jelöltetett ki. Ugyan különféle téma- és érdeklődési körök alapján jelentettek meg ekkor folyóiratokat, úgymint hír-, divat-, illetve sokszínű irodalmi lapok sokaságát, mindben felfedezhető volt a korérzés vetülete, főképp a polgárosodó városi réteg körében.

Az irodalom, azon belül a népiesség, valamint a velük párhuzamosan futó sajtó főként az 1840-es évek közepétől nemcsak a hazaszeretet, a közös nemzeti múlt ápolásában merült ki, hanem egyre erőteljesebben ivódott át a korszakban mind hangsúlyosabban fellépő politikai tartalommal is, igen izgalmas politiko-irodalmi keveréket alkotva meg ezzel a magyar történelem és kultúra palettáján. A forradalmat megelőző lázas időkben a hírlapok átvették az irányítást az ideiglenesen politikát is koncepciójukba emelő tudományos és szépirodalmi folyóiratok felett. A reformévek során meghatározó szerepet betöltő sajtó sikeres megmozdulásainak eredményeképp, az 1840-es évek közepére az országot befolyásoló tényezők kritikus vizsgálata már nem csak az irodalmi közegekben résztvevők számára volt nélkülözhetetlen, hanem az egész magyar társadalmat érintő feladattá vált. A kor igényeinek megfelelően ifjú írók, publicisták és politikusok kezdeményezésére irodalmi társaságok alakultak bizonyos mértékig a nagy elődök nyomán, ám átszínezve a hagyományokat. A pesti kávéházak klubokká avatása az éra szerves komponensét képezte, csakúgy, mint a kor meghatározó ifjúinak egyesületekké tömörülései.

A sajtószabadság, azontúl a sajtótörvények pontos kijelölésének igénye egyre határozottabban lépett fel a korban. Az 1847 őszen megnyílt utolsó rendi országgyűlés idején már nemcsak a politika és az irodalom összeolvadása, együtt járása vált elkerülhetetlenül szükségessé az ország helyzetét, a haza ügyét tekintve; az összefogás az egész társadalmat figyelembe véve indokolttá vált. Azonban az ekkor felmerült, esetleg elfogadott javaslatok felemás eredményeket hoztak magukkal. Többek közt a sajtószabadság ügye is előkerült, s azon belül a már régóta fennálló elképzelés egy országgyűlési újság létrehozásáról, ám mindezen intézkedések már kevésnek bizonyultak a fennálló helyzet tekintetében.⁷ A sajtótörvényre fókuszálva annyi azonban bizonyos, hogy már a rendi országgyűlésen kijelentették egy törvényalkotó választmány létrejöttének szükségességét, mely elnökévé Széchenyit, titkárjává pedig Szemerét nevezte ki.⁸ Utóbbi már 1848 januárjában megkezdte a munkát a sajtótörvénnyel kapcsolatban, mindazonáltal a történelmi események merőben átalakították a

⁷ KOSÁRY Domokos, *A forradalom és a szabadságharc sajtója, 1848–1849 = A magyar sajtó története II/1. 1848–1867*, szerk. UŐ, NÉMETH G. Béla, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985 (A Magyar Sajtó Története), 27–28.

⁸ Uo., 28.

meginduló törekvéseket. Az itáliai felkelések, a párizsi, majd bécsi forradalmak hihetetlen gyorsasággal írták felül nemcsak a korábban fennálló európai, de magyar viszonyokat egyaránt.

Ezt követően mondatott ki Magyarországon is a sajtószabadság érdekében meghatározott legfontosabb alaptételek, úgymint az előzetes cenzúra eltörlése, a sajtóvétségek felett ítélő esküdtszékek meglétének igénye, illetve a büntetések végrehajtásánál alkalmazandó törvénykönyvek kijelölése.⁹

A március 15-én kitört forradalom első jelentős eredménye a sajtószabadság kivívása volt. Főként ifjú írók körében, ennek elérése jelentette minden más szabadság alapját, így nem lehet meglepő a részükről tanúsított forradalmi fellépés, a tizenkét pont pesti nép határozataként történő nyilvánosságra hozatala, s főként annak első pontja, a cenzúra eltörlésének követelése sem.¹⁰ E társaság olyan fiatal írók szervezkedéséből született, mint Petőfi Sándor, Jókai Mór, Degré Alajos, Pálffy Albert vagy Vahot Imre. Ilyen és ehhez hasonló irodalmi csoportok létrejötté, szerepének megnövekedése leginkább Pest fejlődésének köszönhetően valósulhatott meg, valamint kispolgári származásuk is segítette előretörésüket.¹¹ E fiatalok közbenjárására nyomtatott ki Landerer Lajosnál a tizenkét pont mindenféle előzetes ellenőrzés nélkül, mely egyben magában foglalta a sajtó szabadságát is.¹²

A létrehozandó új sajtótörvény ugyanakkor kezdetben több változtatáson is kénytelen volt átesni. A legalapvetőbb tétel, miszerint a sajtó minden cenzúra nélkül, szabadon működik, mindenki által elfogadott volt, az azonban, hogy ez miképp valósulhat meg törvényes keretek közt, már kevésbé volt körülhatárolható. Nem meglepő tehát, hogy az ekkor hozott lehetséges törvényjavaslatok, homályosan megfogalmazott passzusok sok esetben váltottak ki közfelháborodást. Ilyen volt például a sajtóvétségek kérdése, melyet kiküszöbölendő, az adott sajtóterméket készítő személynek minden lapszámból egy példányt el kellett küldeni a kijelölt huszonöttagú bizottság elnökének elbírálásra.¹³ Mindazonáltal az esetleges sajtóvétségek előfordulásakor a meghatározott óvadék igen számottevő összeget takart, amellet, hogy nem volt pontosan meghatározva, mi számít vétségnek.¹⁴ Az ezzel kapcsolatos felháborodások következtében az április 11-én kihirdetett, szentesített sajtótörvény már meghatározott pontokkal bírt, úgymint többek között a szabad gondolatközlés és terjesztés, s sajtóvétségként fogalmazódott meg a büntett elkövetésére való biztatás, de akár az is, ha valaki az

⁹ Uo., 34.

¹⁰ Uo., 37.

¹¹ Uo., 38.

¹² Uo., 39–40.

¹³ Uo., 43.

¹⁴ Uo., 44–45.

uralkodóházzal való kapcsolat felbontására bujtotta fel a népet.¹⁵ Mindez a jövőben megjelenő lapok esetében is érdekes, főként ha a Nép Barátja kerül fókusz helyzetbe.

2. A magyar sajtó helyzete a forradalmi Magyarországon

Március 15-e és az azt követő események végül teljes mértékben a történelmi sajátosságok kíváncsai szerint formálta át a magyar sajtótermékeket. A mindent felülmúló misszió szolgálata nemcsak a korábban is létező folyóiratok stratégiai megfontolásait alakította át; hangsúlyosabb szerepbe immár sokkal inkább a politika, s nem a szépirodalom került. Mindazonáltal a nemzet kérdéseességének ügye továbbra is szoros kapcsolatot képzett e két eszme/idea között, a forradalom, majd a szabadságharc patronálásában egyaránt.

Az áprilisi törvényekben megfogalmazott, sajtóra vonatkozó regula már megadta a frissen újtjukra bocsátatott vagy még tervezet alatt álló folyóiratoknak, hírlapoknak is a legitim kibocsátás lehetőségét. Ezen eséllyel pedig számos lap és szerkesztői, kiadói kívántak élni, úgymint a radikálisabb irányt képviselő Marczius Tizenötödike vagy a Reform. Mindazonáltal a magyar sajtóban a forradalom, majd szabadságharc hatására bekövetkezett változásokat nemcsak a radikális vagy a kormányzati propagandának ellentmondó trendek megerősödése jellemezte ekkor, az átalakulás folyamata a hírközlés és véleményformálás közegének egészében megindult, az aktuális igényekhez alkalmazkodva. Mi több, a kortárs magyar sajtó szinte összes képviselője kezdeményezett az adott lap arculatát érintő változtatásokat, akár a konzervatív, akár a liberális irányt képviselte korábban. Mindazonáltal ez az országban bekövetkezett események forgatagában aligha lehet meglepő; napilapok tudósítottak a belföldi és a külföldi eseményekről egyaránt, divatlapok próbáltak versenyt tartani a forradalom okozta lőporos kavalkádban több-kevesebb sikerrel, s a magyar nép egyes rétegeit célzó sajtóorgánusok születtek a harcok támogatásának reményében. Ennek fényében nem lehet meglepő, hogy nem egy lap megszűnésének időpontja e szakaszra datálódik, ugyanakkor az sem, hogy összességében a magyarországi lapkiadások száma egy-két éven belül több mint a duplájára emelkedett.¹⁶

A folyóiratok és hírlapok iránt ily gyorsasággal megnövekedett érdeklődés azonban egyéb változtatásokat is indukált. Rendkívül érdekesek az újonnan alakult Batthyány-kormány tájékoztató és véleményformáló kezdeményezései e forradalmi időszakban a társadalom igényeinek kielégítésére. Nem egy kormánylap megindításának időszaka volt ez, melyek főként

¹⁵ Uo., 48.

¹⁶ Uo., 53.

a sajtószabadság által legitimált, radikálisabb irányvonalat képviselő lapok ellenében alakultak, azonban e sajtótermékeken keresztül váltak elsőként elérhetővé a zűrzavaros érában egymást váltó törvények, rendelkezések. Ilyen lap volt többek közt a Közlöny, ugyanakkor sajátos helyet foglal el a Nép Barátja, mely ugyan a kormányzat által támogatott néplapnak minősült, bírva egyúttal Kossuth patronálását is, szemben a Táncsics Mihály szerkesztette Munkások Újsága című lappal, elindításában mégis a pesti Középponti Választmány vállalt tevékenyen részt. Jogosan felmerülő kérdés, hogy vajon milyen társadalmi átalakulások vezethettek ekkor egy néplap megindításának igényéhez, valamint, hogy a Nép Barátja minek köszönhetően bírhatta viszonylag a kormány, ezzel együtt Kossuth, de még inkább a Középponti Választmány és Pest támogatását a megjelenő néplapok között? Egyáltalán, mely események vezettek végül e régóta fennálló idea megvalósításához?

II. FEJEZET

A NÉP BARÁTJA

(1848. JÚNIUS 4. – 1849. JÚNIUS 30.)

1. A Nép Barátja keletkezése

A forradalom és az azt követő események egymásutánja, a jobbágyság eltörlése, és a vidéki emberek természetesen megjelenő érdeklődése a pesti események iránt, megfogalmazta egy néplap megindításának tervét, melyet nem sokkal később tett is követett. Hogyan valósult meg mindez? Már 1848 márciusának végén kifejeződött egy néplap szükségességének igénye, ezt az április közepén, az országgyűlést követően tartott Pest városának és a megyének Rendre Ügyelő Választmánya kísérte, melyen szintén ismertették e terv előnyös voltát.¹⁷ Ugyanakkor eleddig továbbra is megoldatlan kérdésként lépett fel az anyagi biztosíték megoldásának problémája. Ennek megoldására elsőként végül Petőfi mecénása, Tóth Gáspár tett kísérletet, aki a választmány ülésének száz példány előfizetését ajánlotta, s rövid időn belül háromezernégyszáz aláírást is sikerült megszereznie.¹⁸ A Pest megyei Választmány válaszul egy alválasztmány kiküldéséről rendelkezett, melynek feladataul e tervezet előkészítését tűzte ki célul.¹⁹

Miért volt oly lényeges tulajdonképpen egy néplap ellenőrzött körülmények közötti előállítása, s egyáltalán, a megszólítani kívánt közönség egyértelmű megjelölése? E program fő célkitűzése nem csak a forradalom és a szabadságharc centrumától távolabb eső vidékek alapvető tájékoztatásában rejlett. A lényeg egy olyan csoport által közvetített sajtóorgánium létrehozása volt egy addig viszonylag háttérbe szoruló réteg, a nép irányába, amely nem kizárólag közvetítette a híreket, törvényeket és változásokat, illetve kommentálta az eseményeket, hanem mindezt azzal a kétségszékbe nem vonható ténnyel együtt kellett véghez vinni, hogy megalkotóinak a forradalom és a szabadságharc sikerének is tevékeny előmozdítóiként kellett fellépniük. Így pedig, a közölt tartalom keresztül mintegy az ország felszabadításának tevékeny szereplőivé kívánták avanzsálni a megszólítandó közeget is, az aktuális állapotokról és rendelkezésekről való beszámolókkal karöltve. Hogy e lap megjelenését követően végül

¹⁷ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

¹⁸ *Ua.*

¹⁹ *Ua.*

mégsem azt a hatást váltotta ki az olvasókban, melynek céljából létrejött, több oka is van, melyek azonban a későbbiekben kerülnek kifejtésre.

Ugyan a törvények és a történetek közérthetővé tételére már korábban is történtek kísérletek, Vas Gereben tolla által rögtön két kiváló példa is létrejött; úgymint a négy folytatást is megélt *Öreg ABC vén emberek számára* vagy *A király tanácsadója megmagyarázza a népnek az új törvényeket* című írásai,²⁰ egy rendszeres időközönként megjelenő, kiterjedtebb szakaszt magába foglaló munka még váratott magára. Ezt orvosolandó, a megalakult alvázasztmány, azon belül is annak tagjai, mint többek közt Vörösmarty Mihály, Nyáry Pál, Fényes Elek, Táncsics Mihály, Sükei Károly vagy éppen Petőfi Sándor²¹ mielőbb döntött a lap megalakulásának feltételeiről. A felajánlott előfizetési példányokon és a meglévő aláírásokon túl Landerer Lajos vállalta a technikai előállítását, illetőleg a tagok arról is határoztak, hogy kérvényezni fogják a minisztériumtól a néplap ingyenes postai terjesztésének engedélyezését.²² Mindemellett kérdéses volt még a lap jövőbeli szerkesztőjének a személye. Petőfi ugyanakkor az első pillanattól kezdve Arany Jánost²³ ajánlotta e poszt betöltésére, melyről barátját is mihamarabb igyekezett értesíteni. Ezen Aranyhoz írt, Pesten, 1848. április 18-án keltezett levél témára vonatkozó részlete a következőképpen szól: „Landerer néplapot fog kiadni, már előlegesen, hirdetés előtt is van 4500 előfizető rá. A tervkészítésre választmány van kinevezve,

²⁰ Ua. ; Vas Gereben életéről lásd: BARABÁS Ábel, *Vas Gereben*, Budapest, Franklin Társulat, 1906², 189–203., DR. VÁLI Béla, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, V, 536–558., DR. VÁLI Béla, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, VI, 738–760., DR. VÁLI Béla, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, VII, 865–891., SZIKLAY János, *Vas Gereben emlékezete*, Katholikus Szemle, 1923, VI, 343–356., SZINNYEI Ferenc, *Vas Gereben*, ItK, 1941, I, 1–17., URBÁN Aladár, *Arany János és Vas Gereben ötezer forintja = Emlékkönyv Orosz István 70. születésnapjára*, Debrecen, 2005, 181–184., ZSIGMOND Ferenc, *Vas Gereben*, Irodalomtörténet, 1919, I–II, 1–22.

²¹ KOSÁRY, *A forradalom és a szabadságharc sajtója...*, i. m., 174.

²² Ua.

²³ Aranynak a korszakban való szerepléséről lásd: *Arany János 1817–1882*, szerk. KERESZTURY Dezső, V. NYILASSY Vilma, ILLÉS Lászlóné, Budapest, Magyar Helikon, 1957 (Petőfi Irodalmi Múzeum Kiadványai, 1), 63–71., ARANY János *Leveleskönyve*, kiad., vál., szerk. SÁFRÁN Györgyi, Budapest, Gondolat Kiadó, 1982 (Nagy Magyar Írók), 84–120., BARTA János, *Arany János*, Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó, 1953 (Nagy Magyar Írók), 69–75., BEÖTHY Zsolt, *Arany János*, Budapest, A Bethlen Gábor Irodalmi És Nyomdai R.–T. Kiadása, 1923, 37–48., DÁNIELISZ Endre, *Adalékok Arany János 49-es tevékenységéhez*, ItK, 1963, III, 336–338., DR. KOLTAI Virgil, *Arany János élete és költészete: Irodalomtörténeti vázlat*, Győr, Özv. Sauerwein Győzőné Könyvnyomdája, 1886, 33–43., EMBER Gyula, *Arany gondolatvilága*, Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó És Nyomda R.–T. Pécsett, 1933, 11–44., ERCSEY Sándor, *Arany János életéből*, Budapest, Kiadja Ráth Mór (Haas-Palotában), 1899³, 1–59., GYÖNGYÖSY László, *Arany János élete és munkái*, Budapest, Franklin Társulat, 1901, 161–188, HATVANY Lajos, *Szalontától Pestig: Cikkek, tanulmányok Arany Jánosról*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977, 37–130., HETTESHEIMER Ernő, *Arany uralomra jutása*, Debrecen, Debrecen Sz. Kir. Város Könyvnyomda-vállalata, 1914, 14–35., KERESZTURY Dezső, *Arany János*, Budapest, Kiadja A Magyar Szemle Társaság, 1937 (Kincsestár), 21–32., Uő, „*S mi vagyok én...*”: *Arany János 1817–1882*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 124–261., KOLOSVÁRI Aladár, *Arany János élete*, Mezőtúr, Nyomatott Török Ignác Könyvnyomdai Müintézetében, 1907², 43–56., MEGYER Szabolcs, *Arany János és Budapest*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958, 5–11., NÉGYESY László, *Arany művészi céljai = Arany János=Emlékkönyv: A Magyar Tudományos Akadémia tagjainak tanulmányai, előadásai és beszédei Arany János halála félszázados évfordulója alkalmából*, kiad. Magyar Tudományos Akadémia, I, Budapest, 1932, 81–97., POGÁNY József, *Arany János politikai nézetei*, Budapest, Hedvig Sándor Könyvnyomdája, 1909, 3–29., RADÓ Pál, *Arany János élete és munkássága: Szemelvények Arany János kisebb költeményeiből*, Nagyszalonta, Kiadja A Nagyszalontai Emlék-egyesület, 1930, 39–47., RIEDL Frigyes, *Arany János*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982, 7–24., SZILÁGYI Domokos, *Kortársunk, Arany János*, Bukarest, Ifjúsági Könyvkiadó, 1969, 88–103., SZINNYEI Ferenc, *Arany János*, Budapest, Franklin Társulat, 1909 (Költők És Írók Élet- És Jellemrajzok Az Irodalom Köréből), 44–55., URBÁN Aladár, *Arany János és Vas Gereben ötezer forintja = Emlékkönyv Orosz István 70. születésnapjára*, Debrecen, 2005, 181–184.

melynek én is tagja vagyok, s én azt nyilatkoztattam, hogy a szerkesztésre tekívéled senkit sem tartok alkalmasnak. (...) Írd meg rögtön, micsoda föltételekkel fogadod el a szerkesztést, úgy hogy feljőj lakni Pestre. Ha például biztosítanának valami öt évre mintegy 2000 pengő fizetéssel évenként? mi? tüstént írd, a föltételeket magad fogod legjobban tudni, több kell-e vagy kevesebb.”²⁴ Arany április 22-én kelt levelében már válaszát is megadta, s alapvetően helyeselte a néplap ötletét, emellett pedig a lap működésére és a szerkesztő munkakörére vonatkozó általános kérdéseket sem mulasztotta el feltenni.²⁵ Petőfi végül május 5-én kelt levelében, egy nappal a lapról tartott előzetes megbeszélést követően,²⁶ megírta Aranynak a legfontosabb tudnivalókat, többek közt, hogy a lapot a pesti Középponti Választmány adja ki a megyei választmány és a minisztérium pénzbeli segítségével, a szerkesztő éves honorárium a hatszáz pengőforint, hozzáadva még legalább kétezer pengőforintot az előfizetési díjak bizonyos hányadának befutó összegéből.²⁷ Itt említi meg azt is, hogy a lap főszerkesztője mindenképpen magyar nemzetiségű lesz, viszont ömellelte helyet kap négy vagy öt segédszerkesztő is, akik a különféle nemzetiségi nyelvekre (szlovák, horvát, román, illetőleg német) átfordított változatok feletti irányító szerepet töltenek be. Petőfi azonnal állást foglalt Arany mellett a magyar nyelvű lap főszerkesztőjeként való kinevezésére, amit az alválasztmány el is fogadott. Arany szintén hajlott e poszt betöltésére, mindeközben azonban a Győrből még csak alig egy éve Pestre érkezett Vas Gereben is aspirálni kezdett a feladat betöltésére, annak ellenére, hogy az állás betöltésére nem hirdettek pályázatot, hovatovább, az újonnan megalakult kormány belügyminisztere, Szemere Bertalan számított közreműködésére a Közlöny munkatársai között, méghozzá a segédszerkesztők között is kiemelt helyet elfoglalva.²⁸ A Nép Barátja felelős szerkesztői pozícióját végül Vas Gereben töltötte be, a társszerkesztői helyet pedig Arany János okkupálta. Milyen események vezethettek a lap történetének ilyen alakulásához? Ugyan Arany nem sokkal azután, hogy megkapta Petőfi levelét, aki a korábban leírtak mellett a mielőbbi utazásra is felkérte íróársát, már május 16-án Pestre érkezett, az újságokban többnyire Vas Gerebent jelölték meg az új néplap szerkesztőjeként.²⁹ Arany május 18-án, feleségéhez írt leveléből kiderül továbbá, hogy nem mindent egybevetve nem bízik igazán a lap sikerében, olyan mértékben semmiképpen sem, hogy családjá és anyagi biztonságát kockáztatni merné.³⁰ Ugyanakkor Vas Gereben neve már adott volt korábban kiadott népfelvilágosító munkáinak

²⁴ PETŐFI Sándor *Összes művei*, kiad. KISS József, V. NYILASSY Vilma, VII, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964, 139.

²⁵ ARANY János *Hátrahagyott iratai és levelezése*, kiad. RÁTH Mór, Budapest, Kiadja Ráth Mór, 1888 (Arany János *Hátrahagyott Iratai És Levelezése*), III, 141.

²⁶ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

²⁷ PETŐFI, *Összes művei...*, i. m., 143–144.

²⁸ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

²⁹ *Ua.*

³⁰ *Ua.*

köszönhetően. Főként Petőfi közbenjárására Arany végül megkapta a már említett társszerkesztői pozíciót, ez azonban csak névleges volt, s bár Vas Gerebennel megegyeztek a tiszta jövedelem elosztásában, ezzel kapcsolatban sem volt problémamentes az együttműködés a két szerző között. Ennek ellenére olyan szerzők jelentették itt meg írásaikat, magyarázataikat, értekezéseiket és nem utolsósorban verseiket, mint többek közt Petőfi Sándor és öccse, István, Tompa Mihály, Vajda János, Lévy József, Atádi (Golub) Vilmos, Czuczor Gergely, Gaal József vagy Dienes Lajos.³¹

Mindemellett az előfizetési díj csekély voltát tűzték ki célul, mely érdekében kérelmet terjesztettek fel a miniszter elé.³² Ezt követően Szemere Bertalan tájékoztató rendeletben emelte ki a lelkészek, falusi előljárók, és általában a lakosság figyelmének felhívását a Nép Barátja című lap megjelenésére, valamint arra, hogy egy példány évi ára a községi pénztárból fedeztethető, míg a lap szelleme békés marad.³³

Vas Gereben a saját és Arany nevében 1848 májusának végén bejelentette a városi tanácsnak a Nép Barátja kiadását, annak helyszínét, illetve, hogy a szükséges kaució intézése a pesti Középponti Választmány hatáskörébe tartozik.³⁴ Noha a lap hivatalos engedélyezésének folyamata rendkívül lassan ment végbe, mégis sokat elmond a Nép Barátja támogatottságáról, hogy ennek ellenére első száma nemsokára megjelenhetett, az arra történő felhívást pedig egy kétoldalas röplap közrebocsátásával kívánták megoldani, melyet az *Előfizetési hirdetés Nép Barátja című és a földművelők számára irandó ujságra* címmel látták el.³⁵ Ebben világosan kifejtették a lap célkitűzését első szám megjelenése előtt, melyet végül június 4-én adtak közre. Ettől kezdve a hetente egyszer, vasárnap megjelenő néplap valamivel több mint egy évig képes volt fenn is maradni 1849. június végi megszűnésével.

Ugyanakkor nem maradhat megválaszolatlan azon kérdés sem, miszerint a Nép Barátja a kormány által kiadott lapnak minősült-e vagy sem. Bár az e kérdéssel foglalkozó irodalomtörténészek és kutatók többsége amellet foglalt állást, hogy a lap a Közlönyhöz hasonlóan a kormány kezdeményezésére jött létre, ez mégsem teljesen igaz, ugyanis kiadóként egyértelműen a pesti Középponti Választmány volt megjelölve a kezdetektől.³⁶ Ez nem is változott meg egészen az 1849. május 6-án megjelent számig, mikor is Vas Gereben a kiadási finanszírozását saját magának tulajdonította: „Ez tavasszal is csak félig meddig volt igaz, az

³¹ A lapban publikáló szerzőket (és esetleges álneveiket), a megjelentetett tartalmak jegyzékét, a kiadásra és a szerkesztőkre vonatkozó adatok dokumentációját a dolgozat *Függelékében* kívánom reprezentálni táblázatos formában.

³² URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

³³ *Ua.*

³⁴ *Vas Gereben (1823-1868)*, szerk. CSÁSZTVAY Tünde, GÉCZI János, MÁTIS Livia, Veszprém, Művészetek Háza, 1997 (Vár Ucca Tizenhét, 5/1), 54–55.

³⁵ Urbán

³⁶ *Ua.*

idén pedig egy betű se áll belőle: mert a lapot a szerkesztő adja ki, az ő költségén nyomtatván az egész.”³⁷

Mindazonáltal nem lehet figyelmen kívül hagyni azon tényt sem, mely a lap megjelenésével együtt járt. Az áprilisban elfogadott sajtótörvény értelmében ugyanis egyetlen sajtóterméket sem lehetett biztosíték nélkül elindítani, mely vállalása jelen esetben Pest városára és a megyére háruló feladat volt. Azonban ennek konkrét megtárgyalására a megye részéről csak 1848. szeptember 1-jén került sor.³⁸ Ennek ellenére a lap ekkor már három hónapja működött. Emellett a kormány elnéző hozzáállását igazolja a Nép Barátja olcsósága, pontosabban a kedvezően meghatározott előfizetési díj, illetve a postai szállítás díjának méltányos meghatározása is.³⁹ Hivatalos támogatást azonban akkor következett el, mikor a Választmány elnöke, Nyáry Pál a Honvédelmi Bizottmány tagja lett.⁴⁰ Hovatovább, nem hagyhatók figyelmen kívül a Kossuth által nyújtott támogatások sem. Ettől függetlenül az anyagi problémák végigkísérték a lap működését, a nemzetiségi nyelven kiadott változatok néhány hónapon belül megszűntek.⁴¹

2. A lap alapkonceptiója és a megvalósult tartalom

A lap alapkonceptióját a már korábban is említett *Előfizetési hirdetés*ben is meghatározták, ettől függetlenül ennek megtételét a lap első számában sem hagyták figyelmen kívül, mely a törvények magyarázatát, a magyar nép múltjából történő fejtegetések közrebocsátását, hazai és külföldi politikai tájékoztatást, a gazdaságról és a földművelésről szóló értekezéseket, erkölcsnemesítő mondatok, versek, elbeszélések megjelentetését és hirdetések közrebocsátását jelölte meg.⁴² Elemi intencióként a forradalmi események, az ezekre válaszoló intézkedések és történések vidék felé történő tolmácsolása fogalmazódott meg, egy konkrétan a számára szerkesztett sajtóorgánus keretein belül. Elengedhetetlennek minősült a felvilágosítás és a tájékoztatás megtétele, így nem meglepő az sem, hogy a lap alapvető szellemiségének különféle nemzetiségi nyelvekre történő transzformálása is a kezdetektől fogva tervezett volt. Ugyanakkor annak ellenére, hogy a Nép Barátja beállítottsága már annak megjelenése előtt világosan körülhatárolódott, a későbbiekben mégis inkább a forradalom és szabadságharc momentumainak megfelelően alakult a publikált cikkek és írások hangneme és tematikája.

³⁷ Nép Barátja, 1849. május 13., 278–279.

³⁸ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

³⁹ *Ua.*

⁴⁰ *Ua.*

⁴¹ *Ua.*

⁴² KOSÁRY, *A forradalom és a szabadságharc sajtója...*, i. m., 175.

Túlnyomórészt olyan állandó rovatok kaptak helyet benne, mint a *Mi hir Budán?*, melyben rövid, tagolt tudósítások, hírmorzsák kaptak helyet, a *Külföld*, melynél kezdetben egy számon belül egy nemzet aktuális helyzetét tárgyalták (például francia, olasz, cseh), vagy a *Vidéki hírek*, melyben főként olvasók által írt levelek jelentek meg.⁴³ Ennek megfelelően a törvények magyarázata egészen az 1848. szeptemberi fordulatig volt inkább túlsúlyban a többi ellenében, a hazai és külföldi tudósítások minden számban megjelentek, ám ez esetben is tetten érhető némi változás; az 1849-es félévtől kezdve az írások terjedelme növekedett, illetve változó tendenciát mutat szerkesztésük kezelése is. Hol jellemzőbb volt ezek tematikus kezelése, szétválasztása, hol pedig e két részt együtt szedve jelentették meg.⁴⁴ A versek, esetleg elbeszélések kezelése is rendkívül érdekes kérdés, mivel ezek szerepeltetése túlnyomórészt a szerkesztői feladatokból kisebb hányadot kisajátító Arany közbenjárásának köszönhető.⁴⁵ Versek jelentek meg többek között Arany, Petőfi, Tompa vagy Vajda tollából is. A lap ezen iránya egészen Arany végleges távozásáig fenn is maradt, s az aktuális helyzetnek megfelelő művek debütálását indukálta, melyek a nemzet ügyét tárgyalták, s a remény megtartására, a harc mellett való kitartásra ösztönöztek a történelem szereplőinek és eseményeinek felidézésével, a szájhagyomány által megőrzött alakok történeteinek megelevenítésével, vagy a nem sokkal azelőtt lezajlott mozzanatok interpretálásával. De ugyanilyen gyakorisággal fordultak elő a nemzetőrséget támogató művek is. Azonban a szépirodalom ilyen formában történő ábrázolásának ellenére sem maradt kritika nélkül a versek publikálásának ténye az ország adott helyzetét figyelembe véve. A lapban mindemellett azonban a hirdetések megjelenése általánosnak tekinthető, melyek minden szinte minden számban előfordultak, legtöbbször az utolsó oldalon leközölve, de a Nép Barátja *Előfizetési felhívása* több esetben is az első oldalon kapott helyet. Többek közt olyan hirdetéseket közöltek, melyek a *Figyelmeztetés* rovat alatt helyezkedtek el, az előfizetés véghezviteléhez szükséges adatokkal kiegészítve, vagy a júliusban induló Kossuth Hirlapjára történő figyelemfelhívás rögtön a második szám végén,⁴⁶ esetleg az 1848 októberében kihirdetett határozat, melynek értelmében hatszáz példány szétküldéséről rendelkezett a kormány szegény települések számára.⁴⁷ Ebben a tekintetben tehát mindenképpen nagy fontossággal bírt az olcsóság, majd idővel az ingyenes postai kiszállítás kieszközlése is a Nép Barátja programját tekintve. Nem ignorálható ugyanakkor az

⁴³ Lásd: *Függelék*

⁴⁴ Lásd: *Függelék*

⁴⁵ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

⁴⁶ Nép Barátja, 1848. június 11., 31–32.

⁴⁷ Nép Barátja, 1848. július 16., 111–112.

országgyűlési követ- és bíróválasztásokkal kapcsolatos információk továbbítása, az arra történő felhívások sem.

3. A Nép Barátja koncepcionális és kronologikus felosztása 1848–1849-ben

Mindezeket figyelembe véve, a lap fentiekben már említett koncepcionális és kronologikus felosztásának vizsgálata kerül tárgyalásra. Mit is kell ezalatt érteni? Elsősorban a történelmi események hatását a lap koncepciójára, hangvételére nézve, amit négy részre lehet bontani (1848. június–szeptember, 1848. szeptember–december⁴⁸, 1849. január–május, 1849. május–június). A lap főbb célkitűzései kezdetben többek közt az új fogalmak, törvények magyarázatára, az országgyűlési választások előkészületeire, az országgyűlés működésére korlátozódtak.⁴⁹ 1848 szeptemberében a horvát csapatok támadása hozott magával változást, a korábbi magyarázó tartalmú cikkek helyét átvették a Habsburg-dinasztiát erősen becsmérlő írások.⁵⁰ 1849 januárjában a lap az országgyűléssel együtt Debrecenbe költözött. Az ezt követő hónapok változó direktívát mutatnak, a korábbiak mellett a véleményformáló cikkek erősödése, buzdító írások megjelenése volt inkább jellemző, jelentősebb fordulat mégis májusban következett be, Buda visszavételekor, a Szemere-kormány megalakulásának idején, mely az utolsó szakasz kezdetét jelöli, s a lap megszűnéséig ugyancsak reményteljes, a harcok támogatását pártoló írások megjelenése definiálta a lap arculatát.

Ezen számok írásait összevetve az első számban felállított tematikával, a hangsúlyt elsőként a narratívaelemzési szempontokra helyezve érdemes a lapot vizsgálni. Mint ahogy a *Függelékben* is megtekinthető, az e számokban közölt cikkek, versek, tudósítások valóban megfeleltethetők azon történelmi eseményeknek és a meghatározott koncepciónak, amelyek alapján a fentiekben felosztásra kerültek. Az első csoportban inkább az események magyarázata, a másodikban már az uralkodóház éles kritikája, a harmadikban és a negyedikben a harcok támogatása, a kitartásra való ösztönzés került fókuszhelyezetbe.

Ezzel összefüggésben ugyanakkor lényeges vizsgálati szegmens a lapok tartalomelemzéssel kapcsolatos tanulmányozása, a tartalom összevetése az alapkoncepcióban megjelöltekkel. Többek közt a lap tartalmában bekövetkezett változásokat jól érzékeltetik a cím alatt megjelent mottók változásai is. Míg az 1848-as félévben az *A' ki mint vet, úgy arat*⁵¹ frázis volt olvasható,

⁴⁸ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

⁴⁹ *Ua.*

⁵⁰ *Ua.*

⁵¹ Nép Barátja, 1848. június 4., 2.

addig 1849-től jó ideig már az *Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz*⁵² váltotta fel. Mindazonáltal érdemes alaposabban is belemélyedni a kijelölt koncepcionális és kronologikus csoportokba, melyek négy, jól elkülöníthető részre osztják a Nép Barátja megjelent számait.

Az első szakaszban, mely 1848 szeptemberéig tartott, leginkább felvilágosító, magyarázó írások jelentek meg. Már az első számban helyet kapott többek közt egy követválasztásról szóló írás, melyben Vas Gereben a részvétel fontosságáról értekezik *A képviselőtről!*⁵³ vagy a *Követválasztás*⁵⁴ című írásában. Arany János a második számtól kezdve jelentette meg írásait a lapban, s próza írásain túl mindvégig jelentős módon tevékenykedett a megjelenő versek tekintetében, ám ahogy 1849 elején távozott a Nép Barátjától, s a március 16-i számtól már társszerkesztői titulusában sem tűnt fel, úgy ez a gyakorlat is stagnáló, majd egyre csökkenő tendenciát kezdett mutatni. A külső szerzők cikkei a július 9-i hatodik számban jelentek meg elsőként,⁵⁵ mint például Tót Móric vagy Petőfi István *Dal* című költeményével. A későbbiekben igen jelentős szerepet tölt be közülük Gaál József, aki a nyolcadik és a kilencedik számban a *Ha én pap volnék, miről papolnék* című írásában újszövetségi idézetre építve alkotott meg egy elképzelt prédikációt, melyben felhívja nép figyelmét az adó pontos befizetésére a minisztérium sikeres működése érdekében.⁵⁶ De még jelentősebb szerepet töltött be a lap életében Atádi (Golub) Vilmos, aki egyebek mellett Vas Gerebent váltotta fel a *Mi hir Budán?* című állandó rovat szerkesztésében a 1848 szeptemberétől kezdve, ezenkívül pedig számos írása jelent meg főképp a szeptemberi fordulatot követő időszakban.⁵⁷

Mint az ismeretes, a szeptemberi fordulatot követően már inkább a Habsburg-dinasztiát megkérdőjelező, esetleg egyenes támadó cikkek előfordulása jellemző a Nép Barátja hasábjain belül.⁵⁸ Mindez egészen az új félév megindulásáig tetten érhető, s azt követően sem történik érdemi változás, annak fényében sem, hogy a lap a kormányt követve néhány hónapig Debrecenből adta ki aktuális számait.⁵⁹ Ugyanakkor érdemes röviden kitérni e második szakaszra is, melyben a versek fokozatosan átadták helyüket az érzékletes képekkel dolgozó, támadó jellegű cikkeknek.. Mit is takart pontosan a bécsi udvari és kormányzati körök leleplezése és a nép mozgósítása az ügy érdekében? Noha az áprilisban beiktatott sajtótörvény eredeti megvalósulásában egyebek között csak súlyos bírság vagy a szerkesztők elzárásának

⁵² Nép Barátja, 1849. január 16., 1–2.

⁵³ Nép Barátja, 1848. június 4., 5–11.

⁵⁴ Uo., 12–16.

⁵⁵ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

⁵⁶ Ua.

⁵⁷ Ua.

⁵⁸ Ua.

⁵⁹ Lásd: Függelék

terhe mellett lehetett az udvarról bármiféle kompromittáló tartalmat, kritikát megjelentetni,⁶⁰ ez a Nép Barátja tizenhetedik számától indulóan egészen másként jelent meg. Természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni azon történelmi tényt sem, amely a horvát csapatok támadását illeti, mindazonáltal az addig inkább óvatosan kezelt, felvilágosító jellegű írások éles váltást vettek ezt követően. Olyan cikkek jelentek meg a szeptember 24-i kiadással indítva a sort, mint a Vas Gerebent jegyezte *Polgári szó V. Ferdinánd magyar királyhoz!*⁶¹, vagy a szintén általa írt *Többé nem titok!*⁶², melyben a király rokonságát vérszopó fajhoz hasonlítja, akik a szegény nép felett basáskodnak. A huszonötödik számban pedig a *Beszélgetés egy pákozdi emberrel* című cikkében a következő kétségbeesett fiktív imát/átkot eleveníti meg az olvasó előtt: „Isten... mondá letérdepelve az öreg. - isten! átkozd meg e' nevet... »király«, - átkod reá, ki e' nevet viseli, ... elfeledém az imádságot uram istenem, hallgasd meg a' mit kérek: nem kell többé »király«”.⁶³ Ugyanezen számban közölték a kormány által hozott rendeletet a néplapokra nézve, melyben parancsban határozták meg, hogy minden vasárnap és ünnepnap a nép előtt olvastasson fel a néplap, különösképpen a Nép Barátja.⁶⁴ Emellett Atádi Vilmos is igen termékenyen bizonyult főként ezen időszakról számítva. A huszonkettedik számban megjelent *Ujabb gazság ellenünk!* című cikkében a Habsburgok és Jelačić álnokságát taglalja, illetve szóba hozza Windischgrätz megjelenését is, akinek „becsületes magyar ki se tudja mondani a nevét.”⁶⁵

A harmadik rész, melyet januártól lehet datálni, az új félévet jelöli. Ebben a szakaszban a korábbiak mellett véleményformáló cikkek erősödése volt jellemző, emellett további buzdító írások, esetleg versek megjelentetése, melyben Arany János aktívan már nem vett részt. Ezenfelül sokatmondó az egyre gyakoribb előfordulása az előfizetett, de a megrendelőhöz már el nem jutott számok ügyében közzétett felhívásoknak, melyekben a költözés, a posta elhúzódozó kézbesítései, vagy a kiadóváltás szerepeltek indokként. „Sokan vannak, kik lapunkra még decemberben és január elején fizettek elő, 's így neveik a' pesti póstára menvén, azok ott is maradtak, azért kérjük előfizetőinket, hogy czimeiket küldjék ide Debreczenbe.” – olvasható.⁶⁶ Továbbá a cikkek alapvető témája a remény fenntartása, s a harcok támogatására való felhívások kiemelése volt jellemző. Ám mindezen hirdetményekből az derül ki, hogy a lap nem ért el oly mértékű sikereket, melynek céljából létrejött.

⁶⁰ KOSÁRY, *A forradalom és a szabadságharc sajtója...*, i. m., 48.

⁶¹ Nép Barátja, 1848. szeptember 24., 257–262.

⁶² Nép Barátja, 1848. október 15., 309.

⁶³ Nép Barátja, 1848. november 19., 394.

⁶⁴ Uo., 389.

⁶⁵ Nép Barátja, 1848. október 29., 354.

⁶⁶ Nép Barátja, 1849. február 8., 63–64.

A negyedik részben, mely 1849 tavaszára datálható, jelentősebb fordulat mégis májusban következett be, Buda visszavételekor, mely az utolsó szakasz kezdetét jelöli, s a lap megszűnéséig ugyancsak reményteljes, a harcok támogatását pártoló írások megjelenése definiálta a lap arculatát. A kiadó szerepét ekkor már Magyar Mihály töltötte be. A lapnak ennek ellenére nem sikerült megoldani a már régóta fennálló problémákat, melyet bizonyít olyan közzétett *Figyelmeztetés* is, mint: „A Debreczenből való felköltözködés, meg aztán a közbejövő budai ostrom és Pest löldöztetése miatt kissé megkéstünk ugyan egy pár számának ez újságnak, hanem legközelebb pótolni fogjuk e hiányt. – Az újévi zavarban eltévedt előfizetőket is kielégítendjük; a mely számot az elsőbbségből most nem küldhetnénk meg, azt’ majd koronként az ujakkal szolgáltatjuk kézhez. Ezt vegyék olvasóink igazolásunkra és megnyugtatásuk végett.”⁶⁷ Ez azonban már nem valósult meg maradéktalanul a lap június végi megszűnésének következtében.

4. Publicisztikai stílus, zsurnaliszta nyelvhasználat

Vajon miképpen lehetne definiálni az e korszakban megjelent sajtótermékek forradalmi nyelvhasználatát? Emellett mi alapján hozható összefüggésbe a Nép Barátja által használt stílus a lap tulajdonképpeni hatástalanságával?

A sajtónyelv használatára alapvetően igaz volt ekkor a korábban használt lassan gördülő, hosszabb mondatszerkesztés elhagyása, s szaggatottabb forradalmi stílus felvétele, mely rövidebb, lényegre törő mondatok szerkesztését vont maga után.⁶⁸ Emellett azonban az újságírói gárda társadalmi összetételének módosulása is végbement.⁶⁹ A kispolgárság, a szegény nemesi réteg, valamint a parasztság egyre erőteljesebben képviseltette magát. Ugyanakkor jogosan felmerülő kérdés, hogy vajon milyen koncepció mentén lettek kijelölve a Nép Barátja irányítás elgondolásai? Mi vezethetett pontosan a szerkesztőség megoszlásához, s a mindenki által szükségesnek tartott néplap színvonalának fokozatos gyengüléséhez, végül bukásához? Érdekes megvitatni annak kérdését is, hogy Vas Gereben a Nép Barátja felelős szerkesztőjeként népszerű nyelven, érthető módon fogalmazta meg a lap stílusának beállítottságát, vagy sokkal inkább konfidens stílusban? A lap nyelvezetét, tekintve a megszólítandó réteget, a kezdetektől az egyszerű, mindennapi nyelvhasználatban határozták meg. Ennek megfelelően a cikkek mind az átlagember számára érthető módon íródtak, s a

⁶⁷ Nép Barátja, 1849. május 21., 287–288.

⁶⁸ KOSÁRY, *A forradalom és a szabadságharc sajtója...*, i. m., 55.

⁶⁹ *Ua.*

versekkel együtt egyértelműen az adott időszaknak megfelelő témákat szolgáltatottak. Az írások érzékletes, mindennapi stílusban íródtak, főszereplői gyakran a nép körében is ismert archetípusokat vagy konkrét személyeket testesítettek meg. Továbbá gyakori a bibliai hasonlatok, példabeszédek és metaforák megléte, a prédikációk világát idéző publikációk. Ennek ellenére a Vas Gereben meghatározta nyelvhasználatot sok kritika érte – főként Arany, Petőfi, de Tánicsics részéről is. Vajon mi lehetett ennek az oka? Ennek érzékeltetésére álljon itt egy példa, mely a lap *Előfizetési hirdetésében* kapott helyet: „(...) A pesti urak erről a dolgról sokat tanakodtak (...), és falusi atyánkfiai számára meg lett határozva az újság, melynek neve: *Nép Barátja*. Szól ez az újság arról a világról, mikor még nem volt szabadság és egyenlőség, hanem robotra jártunk, és csak magunk fizettük a portiót! de azt is megmondjuk, mi szabad most és miben vagyunk egyenlők, és hogyan kellene annak hasznát venni? nehogy mohón neki essünk mindennek, mert valamin a ló megzabál, úgy az embernek is sok, ami sok.”⁷⁰ Ebből egyértelműen kitűnik, hogy az alapvetően használt nyelvben túlzó, cimboriális irány volt kijelölve, melyet a nép nem kívánt befogadni. Ugyanakkor nem csak a választott stílus használatát érdemes megvizsgálni.

⁷⁰ CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben...*, i. m., 55.

III. FEJEZET

A NÉP BARÁTJA FOGADTATÁSA, KRITIKÁJA

1. A lap fogadtatása, a kortársak és a nép véleménye. Vas Gereben mint felelős szerkesztő

Az eddigieket figyelembe véve, felmerül a kérdés, hogy mi eredményezhette a Nép Barátja hatástalanságát, az olvasói érdeklődés hiányát, illetőleg milyen véleményt alkotott a lapról e korszak befogadója? A Nép Barátja fogadtatása, a kortársak és a nép véleménye vegyes. Egyrészt állandó rovatot képeztek a *Vidéki hírek* és az olvasói levelek, a lap mégsem ért el akkora sikert a nép körében, melynek céljából létrejött. Ez köthető valamelyest Vas Gereben szerkesztésbéli hiányosságaihoz, sok esetben tudálékos nyelvhasználatához is. Arany János a lap megindulását követően nem sokkal, már június 30-án szerkesztőtársához írt levelében is megemlíti ezt: „(...) Hogy mi a lapban cikkezünk, megint cikkezünk, magyarázunk, megint magyarázunk: ez mind jó. De a nép, hidd el, megunja a szüntelen prédikációt; változatosságon kap. Azért én mindenek előtt a lap öcenómiáját intézném el másképp.”⁷¹ A lapok szellős szerkesztése, a túlságosan nagy betűméret szintén nem használtak annak elbírálásában. Arany szintén kiemeli ezt levele folytatásában: „(...) Ezek nagyobb betűkkel lennének nyomva, de mégsem éppen oly nagyokkal, mint jelenleg a lap nyomatik, mert az valóságos lopás. Egy hétben egyszer megjelenő lapon oly keveset adni, mint mi adunk, isten elleni véték. Erre tudom azt veted ellen, hogy a nép örömeitől olvas nagy betűket; igaz, de azért az aprót is elolvassa az, csak érdeklődéssel bírjon előtte.”⁷² Révész Imre éppen a Kossuth Hirlapja egyik számában fejtette ki *Népünk polgári élete* című írásában a szerkesztési hiányosságokon túl a lap szerény intenzitását is a nép körében: »A vidéken, ahol élek, nem olvassa a népnek egy századrésze sem; s gondolom, hogy ez másutt sincs különben.« - írja.⁷³ További problémát jelentett a postai kiszállítások korlátozott megvalósulása is, noha az ezzel kapcsolatos felhívásokból is kitetszik, hogy felesleges példányok álltak szinte végig a szerkesztőség rendelkezésére.

Jogosan felmerülő kérdés, vajon mindezek fényében hogyan is lehetne a legpontosabban Vas Gerebennek az ország ügyeihez való viszonyulását megragadni? Hogyan lett a kalandos úton, rokonától, esetleg névrokonától kölcsönként vagy elcsent bizonyítványok

⁷¹ Uo., 57.

⁷² Uo.

⁷³ KOSÁRY, *A forradalom és a szabadságharc sajtója...*, i. m., 177–178

felhasználásával a joghallgatóból, majd jogászból végül többek között egy néplep főszerkesztője?⁷⁴ Annyi bizonyos, hogy a személyét érintő nem kevés negatív kritika ellenére fontos célként tűzte ki maga elé a nép megszólítását, igaz, ez megvalósulásában inkább tudálékos okításnak a nép irányába, melyet nem egy kortársa emelt ki. Mindazonáltal lényegesnek tartotta a minél sokrétűbben végzett buzditást és tudósítást, melyről Szabó György az *Egy honvéd köztüzér élete 1848/49-ben* című önéletírásában is megemlékezett, még ha nem is mutatja be túlságosan kedvező helyzetben a szerkesztőt. „Ezen 2 ágyúlövés után ismét szüneteltünk, amidőn köztünk terem a nagy népszónok és író V – s G – n. (...) Ekkor egy ágyúnk elsül, erre az én emberem a földre veti magát, ismét más ágyúnk dördült el, már erre felugrott s lélekszakadva viasszaladt, s talán Pestig meg sem állott; annyi igaz, hogy soha sem láttam többet. A pákozdi ütközet után ezen nagy hazafi (!) Pesten a népnek ezen csatáról szónokolt, s a többi közt egy tüzércsákót mutogatott, melynek ellenzője el volt szakadva. »Íme, polgártársak! Tüzér testvérem ezen csákójáról az ellenzőt az ágyú golyója szakította le.« A testvére köztünk csakugyan tüzér volt, az úgynevezett kadét, de a csatában sem maga, sem ruházata semmiféle sérülést sem kapott.”⁷⁵ Ám ha a kültéri csatákban nem is jeleskedett, a pennájával vívott viaskodásokban nagyon is kitűnt, s a Nép Barátjában a felvilágosítás vagy éppen az udvarnak címzett vitriolos sorok mellett megbúvik az íróársakkal szemben folytatott tucatnyi küzdelem tintába mártott emléke is.

Másokkal folytatott polemizálásai nem kevésszer fordultak elő, mint például a Táncsics Mihállyal és radikális lapjával, a Munkások Újságával való szembenállása. Táncsics mindvégig támadta a Nép Barátját, szerinte az sosem az alsóbb rétegek igényeit tükrözte. Mindazonáltal ez esetben nem érdemes figyelmen kívül hagyni sem Táncsics politikai szerepvállalását, sem pedig Vas Gereben kormányral történő kooperálását. Utóbbi nem hagyta figyelmen kívül Petőfi sem, aki Aranynak címzett, 1848. augusztus 16-i levelében a következőképpen fogalmazott a lapról: „A legpecsovicsabb lap széles e hazában a Nép Barátja, érte benne kedves kollegád royalistico-ministerialis cikkei.”⁷⁶ – kifejezve e pecsovics jelzővel pejoratív értelemben a lap udvarpárti viszonyulását. De nem rettent meg Madarász László éles bírálatától sem, akit nagyértékű kormányvagyon elsikkasztásával vádoltak meg, s melyre Vas Gereben lapja azonnali reflektált is az *Egy hűtelen sáfár* című írásában.⁷⁷ „(...) Sajnos ki kell az igazat modanom, de már akármennyire sajnálom is a dolgot, meg kell mondanom a népnek, hogy ihol az ember, akinek olyan nagy szája volt, hogy így meg úgy vigyázzanak mások a nép filléreire,

⁷⁴ CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben... i. m.*, 13.

⁷⁵ *Uo.*, 14.

⁷⁶ PETŐFI Sándor *Összes prózai művei és levelezése*, kiad. MARTINKÓ András, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1974, 294.

⁷⁷ CSÁSZTVAY, *Vas Gereben...*, i. m., 453.

de mikor maga került az abrakos jászol mellé, kezei alatt temérdek kincse veszett el az országnak.”⁷⁸ – írja Madarásról szóló elmarasztaló ítéletét. Mindazonáltal az incidens tulajdonképpen lezárulására csak évekkel később került sor, mikor is egy színházi előadás alkalmával Vas Gereben összetalálkozott Madarász testvérével, Madarász Józseffel, se lelkesen üdvözölni próbálta. Az illető azonban a legkisebb sem jelét sem mutatta annak, hogy megismerné, s hogy a jövőben bármiféle kapcsolatot kívánna vele létesíteni.⁷⁹ Madarász később ekképp emlékezett vissza Vas Gerebenről: »jelszava az: ahol jól megy dolgom, ott van hazám.«⁸⁰ - mintegy kufárként írva le a Nép Barátja egykori szerkesztőjét.

A lap nem sokkal a június végi megszűnése előtt még polemizálásba bonyolódott Erdélyi Jánossal, illetve nem hagyta szó nélkül Táncsics újonnan induló, Forradalom című lapját, mely a legradikálisabb agrárreformot követelte.⁸¹

2. Vas Gereben és Kossuth Lajos

Vas Gereben állandó anyagi megszorulása sem segítette a szerkesztő személyének pozitív megítélését, bár a kortársak ennek ellenére kifejezetten jó humorú, társasági emberként, remek adomázóként írták le. Mindazonáltal nem ignorálható az a szerep sem, melyet Kossuth Lajos töltött be a lap életében, s működésében. Konkrétan az a viszony, mely Vas Gereben és Kossuth között fennállt. Mit is takar ez tulajdonképpen? Kossuth kultusza Vas Gerebent sem hagyta érintetlenül, ennek következtében a követendő politikai direktíva lényegében a Kossuth által meghatározott kereteken belül maradt. Ugyanakkor mindez nem lehet meglepő annak fényében, hogy voltaképp Kossuth ötlete volt, hogy Vas Gerebenre bízzák a Nép Barátja szerkesztői pozícióját.⁸² Ebből kiindulva végeredményben nem a Középponti Választmány és Petőfi hatásköre volt befolyással munkájára, sokkal inkább Kossuthé és a minisztériumé. Mint ismeretes, Vas Gereben már a Nép Barátja második száma meghirdette Kossuth induló hírlapját, s ez utóbbi lap is figyelemmel kíséri a Nép Barátja sorsát amellet, hogy főszerkesztője is jelentetett meg írást a Kossuth Hírlapjában. Jól illusztrálja ezt például a lap elterjedtségéről statisztikát a magyar változatból 2711 példány fogyott el.⁸³ Mindazonáltal e kapcsolat még tisztábban rajzolódik ki, amennyiben Kossuth közbenjárása is vizsgálat alá kerül a Nép Barátja és a szerkesztő anyagi támogatása, megsegítése érdekében.

⁷⁸ CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben...*, i. m., 61–62.

⁷⁹ CSÁSZTVAY, *Vas Gereben...*, i. m., 453.

⁸⁰ *Ua.*

⁸¹ *Ua.*

⁸² URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

⁸³ *Ua.*

A januártól fennálló, Debrecenbe történő diszlokáció egy sor szervezést igényelt. Ugyan a Nép Barátja követte a kormányt új központjába is, a lap jövőbeni helyzete ettől azonban még nem vált hivatalosan is biztosítottá. Ennek ellenére az új félév első száma már január 16-án megjelent, attól függetlenül, hogy Kossuth rendelkezése a lap újbóli megjelenésével kapcsolatban csak február 24-én látott napvilágot. Ebben Kossuth kijelenti, hogy a lap „(...) Debrecenben folytathatása a honvédelmi bizottmány határozatánál fogva a Pesten letett biztosíték alapján megengedtetvén, erről a város tanácsa, maga miheztartás végett, ezennel értesítetik.”⁸⁴ Ezt néhány hónappal később, április 14-én kelt levelében Vas Gereben emlékeztette Kossuthot a Madarász Lászlóval kötött egyezségről, miszerint noha a Nép Barátjából ötezer példány átengedését lehetővé tette a kormány számára, mindezt azzal együtt tette, hogy saját elmondása alapján e mennyiséget kész volt húsz- helyett tízezer pengőforintért kiállítani egyéb, a külön felszámolandó díjazások elhagyásával.⁸⁵ Mindezt azon számítás alapján, melyből kiderül, hogy Vas Gereben ezen ötezer példányon kívül még további háromezer előfizetőt kalkulált be a nyomtatásban megjelent példányok várható összegeként. Mivel, magyarázza Vas Gereben, a Debrecenbe költözés következtében e feltevés meghiúsult a megemelkedett nyomtatási költség és a pesti postán jegyzett megrendelők elvesztése folytán, ezért ezerötszáz pengőforint segédpótlék megajánlásáért folyamodott, melyet Kossuth teljesített is.⁸⁶ E levél már csak abból kiindulva is rendkívül érdekes dokumentum, mivel egyrészt a számítások nem engednek arra következtetni, hogy alapvetően húszezer pengőforint előállítási költséget igényelt volna ötezer példány kinyomtatása, másrészt hűen tükrözi a lap akkori helyzetét is. A Kossuth lapjának novemberi számában megjelentetett adatokat a Nép Barátja április közepére már nem tudta produkálni, de még megközelíteni sem, s minden valószínűség szerint a Pesten maradt előfizetések megrendelőinek nagy része sem újította meg szándékát az azt megelőző hónapokban.

Az előbbiekhöz köthető még az Erdélyi János és Vas Gereben közt fellépő polémiakezdemény is, mely az Erdélyi által szerkesztett Respublica június 20-i számában vette leginkább kezdetét. E szám ugyanis hírt adott egy új néplap, az Arany Jánoshoz kötődő Népszabadság várható megjelenéséről, mely mint írták, hanyagolni fogja a Táncsics és Vas Gereben által előszeretettel alkalmazott üres frázisokat és erőltetett pajtáskodást.⁸⁷ Vas Gereben válaszul kijelentette, hogy ő már Debrecenben is a reszpublica mellett foglalt állást, ellentétben Erdélyivel, s biztosította ellenfeleit, hogy a Nép Barátja továbbra is az ő hivatalos szerkesztése

⁸⁴ CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben...*, i. m., 60–61.

⁸⁵ *Uo.*, 61.

⁸⁶ *Ua.*

⁸⁷ KOSÁRY, *A forradalom és a szabadságharc sajtója...*, i. m., 269.

alatt folytatódik majd, melynek kapcsán Kossuthtól minden támogatást meg is kap, aki pedig a szerkesztő félévi járandóságát e hónapban rendezte is.⁸⁸ Mindebből kiderül, hogy néhány nappal a lap megszűnése előtt még egyértelműen tervezett volt jövőbeni működése is, azonban a történelmi események egymásutánja megghiúsította ezen elgondolást, s a lap Szegedre már nem követte a kormányt.

3. Polémia Táncsics Mihállyal

Mindenekelőtt azonban nem hagyható figyelmen kívül a Vas Gereben és Táncsics Mihály, illetve lapjaik között meglévő feszült viszony sem. Minek volt mindez köszönhető?

Táncsics Mihály a forradalmi eseményekre adott válaszként indította meg néplapját *Munkások Újsága* címmel 1848. április 2-án.⁸⁹ Célja a nép alapvető megszólításán túl a parasztság érdekeinek patronálása volt, a törvényes út megtartásának szükségszerűségével és a nyugalom megóvásával párhuzamosan. A szintén hetente megjelenő, a kormányhoz mérten ellenzéki irányultságú újság nagy visszhangot váltott ki a nép körében, s már a kezdetektől fogva figyelemmel kísérték azt. Főképp ennek következtében tartotta lényegesnek a kormányzat egy másik néplap létrehozásának támogatását is, mintegy ellenpólusként létrejövő célzattal. Ebből kifolyólag nem lehet meglepő, hogy a *Nép Barátja* és a *Munkások Újsága* szerkesztősége a kezdetektől fogva, bár elviekben mindkét sajtóorgánium a népet kívánta megszólítani, egymás ellenében szabta meg a lapokat tükröző alapszellemiséget. Így tehát várható, mégis sokatmondó tény, hogy míg Táncsics lapjában mindennapossá vált az aktuális számok kiadhatóságának kérdésessége, addig a *Nép Barátja* a kormánytól mindenfajta támogatást megkapott.⁹⁰

Táncsics lapja 1848. augusztus 19-i számában kiemelten foglalkozott a *Nép Barátja* által használt stílussal, a közvetíteni kívánt tartalommal. »Ez azt hiszi, hogy ti, barátaim, valóságos sült bolondok vagytok, úgy beszél veletek, mintha nem is volna józan eszetek; olyan gyámoltalan kis gyermekeknek vagy tökfilkóknak tart benneteket. Igaz, vannak benne jó versek, de nektek most egyéb dolgokra van szükségetek. E lapbul ugyan nem sokat okulhattok, mégis az oktatásügyi miniszter ezt ajánlja különösen nektek, sőt ingyen is osztogathatja, a mint hallom.«⁹¹ - írja Táncsics cikkében. Vas Gereben sem váratott magára sokáig, s augusztus 27-én megírta válaszat *Felelet Táncsics Mihálynak!* címmel. „(...) Táncsics Mihály egy néplapot

⁸⁸ *Ua.*

⁸⁹ *Uo.*, 136.

⁹⁰ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

⁹¹ *Ua.*

ad ki, és mi is nélapot adunk; hivatásunk volna a hályogot leszedni azon népnek szeméről, melyet századokon keresztül kiszámított gazság tartogatott a vakoskodásban. (...) Polgártárs! Magyarországon milliók vannak, kik valóságos gyermekek, s ezekhez szívesen szólunk azon nyelven, melyet a gyermek is könnyen megért; s ezt azért tesszük, nehogy a szabadság napjának felkelése után maradjon egyetlen egy is, kit a vakoskodásban feledtünk, mert talán oly égből hadarászó szavakkal beszéltünk, melyet ő meg nem érthetett.”⁹² – írja. Ezen nyilatkozat talán derogálónak tűnhet a jobbágyokra tekintettel, mindazonáltal nem hagyható figyelmen kívül például Petőfi⁹³ vagy még inkább Arany képviselőjelöltségének esete sem, mely esetben a választás elvesztése is az ellenfél manipulatív, hovatovább kényszerítő lépéseinek köszönhetően alakultak kedvezőtlenül.⁹⁴ Mindenesetre a Táncsics és Vas Gereben között fennálló ellentét a továbbiakban sem enyhült. Utóbbi a Kossuth Hirlapja december 28-i számában kíméletlen támadást indított ellenlábásával szemben.⁹⁵ Ennek előzménye egy, a Munkások Újságában leközölt háromrészes cikksorozat, mely az *Igy van a világ sorsa* címet kapta.⁹⁶ Ezen írások a jogok és kötelességek tematikáján belül konkrétan kitérnek a nemzetőrség kérdéskörére, s végeredményben a gondolatmenet a nemzetőrséget az egykori robotmunkához teszi hasonlatossá. Erre válaszul Vas Gereben a korábban említett számban erősen megrója Táncsicsot, s azzal vádolja, hogy reakció kezére dolgozik.⁹⁷ E polémia nem maradt hatás nélkül; még ha nem is közvetlenül ennek köszönhetően, de a Munkások Újságát beszüntették, emellett azonban olyan lapokban kapott visszhangot az ügy, mint például a szintén ellenzéki Márczius Tizenötödike, melyben Vas Gereben hozzáértését vonják végső soron kétségbe.⁹⁸

Mindazonáltal akad egy rendkívül érdekes komponens is, melyet nem lehet ignorálni a teljes kép átláthatósága érdekében, melyet e két lap vizsgálatakor kívánunk felvázolni; Táncsics nemcsak főszerkesztő, de egyben képviselő is volt.⁹⁹ Lapja így nemcsak a nép felé történő tájékoztatásban merült ki, de az országgyűléssel és a kormánnyal kapcsolatos maga által megfogalmazott észrevételeket, kritikát is továbbíthatta egyúttal olvasóközönségének, ennek köszönhetően pedig több irányból is alakíthatta lapja arculatát.

⁹² CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben...*, i. m., 59.

⁹³ Bővebben lásd: DIENES András, *Az utolsó év: Petőfi és a szabadságharc*, Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1962, 5–34., DR. VUTKOVICS Sándor, *Töredékek Petőfi Sándor életéből*, Pozsony, Kiadja Stampfel Károly, 1883, 66–81., HENTALLER Lajos, *Petőfi mint követjelölt: Episod a költő életéből*, Budapest, Az Athenaeum R. Társulat Kiadása, 1895, 3–63., *Petőfi és kora*, szerk. LUKÁCSY Sándor, VARGA János, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970, 81–143.

⁹⁴ DÁNIELISZ Endre, *Arany János 48-as képviselőjelöltsége*, *Korunk*, 41(1982), X, 771–775.

⁹⁵ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

⁹⁶ *Ua.*

⁹⁷ *Ua.*

⁹⁸ CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben...*, i. m., 60.

⁹⁹ URBÁN, *A pesti Középponti Választmány lapja...*, i. m.

4. Petőfi és Arany kritikája

Petőfi, Arany és Vas Gereben viszonya hasonlóképp szövevényes. Ugyan mind Arany, mind Petőfi elfogadta a Nép Barátja felelős szerkesztőjét pozíciójában, a lap megvalósításával már kevésbé voltak megelégedve, melyről levelezésük is tanúskodik.

Petőfi esetében azon túl, hogy mélyen elítéli a Vas Gereben által preferált irányultságot, egyéb tényezők is közrejátszottak a szerkesztőről kialakított véleményformálásában. 1848 augusztusában nézeteltérésbe keveredett vele, mivel a szerkesztő nem volt hajlandó közölni a költő *Hány hét a világ?* című versét a Nép Barátja hasábjain.¹⁰⁰ E versben egy Pesten járt falusi érdeklődő arról számol be, hogy az országgyűlés katonát akar, azonban nem magyart, hanem németet – az újoncozási törvény jóváhagyása előtt Vas Gereben nem kockáztatta meg e vers közzétételét.¹⁰¹ Bár a továbbiakban is jelentek meg versek Petőfitől a Nép Barátjában, azonban a két szerző között a viszony megromlott, főként anyagi természetű okok miatt. Erről tanúskodik az Orlay Petrics Somához írt 1848. november 22-i és december 12-i levele is. „Azt a nyugtatványt, melyet szüleim levelébe zártam, vidd el Vas Gerebennek s vedd föl érte a pénzt azonnal, s add át szüleimnek.”¹⁰² – írja első ízben. Pár héttel később így folytatja: „(...) Az a gyalázatos Vas Gereben iszonyú dühbe hozott. Ha már megadta a pénzt, úgy tépd el ezt a levelet, de ha még mindeddig nem fizetett, úgy keresd föl őt rögtön, s add át neki, tudom, fizetni fog, ha elolvassa.”¹⁰³

Arany Petőfinek címzett 1848. december 12-i levelében a következőképpen fogalmaz: „Ha valaha valamit megbántam az életben, nem egyéb az, mint hogy a néplap szerkesztését ki engedtem csúszni kezeimből. (...) Soha pironságosb kenyeret nem ettem, mint ez. Óhajtanám nevemet visszavonni a szerkesztésből, de már késő, benne vagyok.”¹⁰⁴ Vajon miért vélekedett így Arany János?

Arany szempontjából pedig jelentős a nép felé fordulás alapvető eltérése Vas Gereben gyakorlatához képest. Míg utóbbira a nép irányába történő fordulás eltorzulása volt jellemző, addig Arany valóban a népet kívánta felemelni – az irodalom segítségével is. Okítani szándékozott, s nem kioktatni. Hogyan jelent meg mindez? Arany néplap-elképzelésére minden bizonnyal nagy hatással volt a nemzettudat, néptudat kérdése a korban. Akár a népköltészetet tekintjük, akár magát a nyelvet, alapvető célként a saját nemzeti jelleg kialakítása

¹⁰⁰ Ua.

¹⁰¹ Ua.

¹⁰² PETŐFI, *Összes művei...*, i. m., 178.

¹⁰³ Uo., 186.

¹⁰⁴ ARANY János *Hátrahagyott iratai és levelezése...*, i. m., 164–169.

fogalmazódott meg a magyar kultúra számára, az adott érá tekintve nem meglepő módon. Egy olyan korszakban, melyben a polgárosodás megállíthatatlanul tört előre, a jobbagyságot felszámolták, s konstitutív lényege az egységes nemzet életre hívásának igénye volt, a nyelv és az irodalom, azon belül is az annak respublikája nyújthatott segítséget mindennek megvalósításában. Ezenfelül azonban kérdésessé vált a megvalósítás mikéntje; hogyan érdemes a népet integrálni, mozgósítani a nemzet érdekében? A hozzájuk való lehajolással, avagy az irodalomhoz történő felemelésükkel? E két végpontban fogalmazódik meg a Nép Barátja működésének egyik lényegi eleme, mivel míg a Vas Gereben által képviselt attitűd az előbbire enged következtetni, addig Aranyé sokkal inkább a nép irodalomhoz való megközelítésére összpontosít. Ehhez kapcsolódóan rendkívül érdekes az, amit Alexander von Humboldt a nyelvekkel kapcsolatban, a romantikus „Volksgeist” híveként, a fenomenológiának megfelelően megállapít. Eszerint ugyanis a nyelvekben az adott nép szelleme nyilvánul meg.¹⁰⁵ Ugyanakkor kérdéses, hogy azon ellentmondásnak elbírálása, mely azt sugallja, hogy egy világ van, s azon belül az eltérő nyelveket beszélő nemzetek a világot különféleképpen képezik le, különbözőképp gondolkodnak, így maga a nyelv konstituálja a tárgyi világot.¹⁰⁶ Humboldt azonban mindezt továbbviszi, s bevezeti az objektiválódás fogalmát: »Az objektivitás ugyanis fokozódik, ha a magunk képezte szó idegen szájából hallható vissza.«¹⁰⁷ Emellett azonban egy csoport tagjai csak saját csoportjuk mintái szerint képesek látni a világot.¹⁰⁸

Mindemellett rendkívül lényeges szegmens, hogy egy nép történeti emlékezetét nem az objektív történelem határozza meg, sokkal inkább az anonim és reflektálatlan konszenzus vagy életvilág, amelyet a közösség valóságosként él meg attól függetlenül, hogy mindez igaz vagy sem (Edmund Husserl fogalmával élve ez a fenomenológiai epoché).¹⁰⁹ Arany e konszenzust nép tudalomnak nevezi.¹¹⁰ E fogalmat ugyanakkor három alcsoportra osztja, mindazonáltal jelen dolgozat kereteit szétfeszítenék ezen szegmensek részletes elemzései. Ugyanakkor annyi röviden elmondható főként a harmadik alcsoportról, hogy egy költőnek vagy szerzőnek úgy kell beépítenie a már adott világba az új elemet, hogy ne tűnjék fel annak ismeretlen mivolta.¹¹¹ Mit jelent mindez a Nép Barátjára helyezve a fókuszpontot? Azt, hogy egy új, addig viszonylag kevésbé megszólított réteget csak úgy lehet megismertetni egy újjal, ha az nem direkt módon történik.

¹⁰⁵ S. VARGA Pál, „...*Virgilje lehet legfőlebb; de Homérja soha*”: Arany János és a „népi tudalom”, Irodalomtörténet, 1995, I, 103.

¹⁰⁶ *Ua.*

¹⁰⁷ *Uo.*, 104.

¹⁰⁸ *Uo.*, 105.

¹⁰⁹ *Uo.*, 107.

¹¹⁰ *Uo.*, 108.

¹¹¹ *Uo.*, 109–115.

Arany észrevételeit és aggályait mind Vas Gerebennel, mind Petőfivel megosztotta. Előbbinek ezzel kapcsolatban már néhány héttel az első szám megjelenését követően írt, kiemelve egyebek mellett a gazdaságosabb betűméret használatát, az íráncikk műfajának behozatalát, a versek állandósítását, az országgyűlésről közreadott rendes értekezéseket, mindenekelőtt azonban az egyszerű, érthető nyelvezet állandósítását szemben a túlmagyarázásokkal.¹¹² Petőfinek szóló levelében még konkrétabban fogalmazott. „Én a népnek valóságos politikai és szépirodalmi lapot készültem kezébe adni, saját erőteljes nyelvén, de nem pimaszkodva; politikait, mely szerint a hon jelen állását, ahol szükséges, múltjából is világosítva, felfoghasa, külső országokhoz viszonyát megismerhesse s dolgainak kifejtését idő szerint folytonosan kíséresse; szépirodalmi, mely a népköltészet művészi orgánuma legyen, mely által a nép romlatlan kedélyére művészi hatás gyakoroltassék.”¹¹³ Ugyanakkor Arany elképzelései ekkor még inkább idealisztikus gondolatok voltak e társadalmi valóságban belül. Mindemellett ugyanakkor a későbbiekben anyagi problémák is feszültséget okoztak a két szerkesztő kapcsolatán belül, hiszen mint Petőfi és Arany levelezéséből kiderül, utóbbi az ígért szerkesztőségi osztalékát sem kapta meg, amit Vas Gereben a posta működésének hiányosságaival magyarázott.¹¹⁴ Arany utoljára a november 5-i számban publikálta írását. Nem meglepő tehát az sem, hogy Arany komoly stresszfaktorja, az aktuális időszakon túlmenően a Nép Barátjához volt köthető.¹¹⁵

¹¹² CSÁSZTVAY, GÉCZI, MÁTIS, *Vas Gereben... i. m.*, 57.

¹¹³ *Uo.*, 58.

¹¹⁴ URBÁN, *A pesti Központi Választmány lapja...*, i. m.

¹¹⁵ TÓTH Tibor, *Arany János és a stressz*, Forrás, 36(2004), IV, 112.

ÖSSZEGZÉS

A Nép Barátja 1849 nyarán nem követte a kormányt Szegedre, s az év júniusának végén megszűnt. Néhány hónappal később, a szabadságharc leverését követő zavaros szakaszban Vas Gereben és Arany János is hosszabb-rövidebb ideig tartó bujdosásra kényszerült. Ekkoriban a Nép Barátja miatt kapott, takarékpénztárba félretett tiszteletdíjának egy részéből, egészen pontosan ezerkétszáz forintból, egy kis házacska vett magának, egyszersmind az akkori szalontai szolgabírónak is, aki tanuló társa volt Arany Jánosnak, emellett a városnál is együtt szolgáltak.¹¹⁶ Nem sokkal később az egyháztanács hívására tanári állást vállalt Nagykőrösön, amely később nagykőrösi balladáinak születési helyszínéül is szolgált. 1860-ban Pestre költözött, majd megindította a Szépirodalmi Figyelő című lapot, mely azonban éppen igényessége miatt nem számíthatott szélesebb olvasóközönségre, de már annak jogutódja, a valamelyest átszervezett Figyelő sem, mely kudarc mély nyomot hagyott az egyébként is inkább zárkózottabb személyiségű Aranyban.¹¹⁷ Mindeközben azonban Végül 1865-ben kénytelen volt megszüntetni a lapot, mely évben azonban a Magyar Tudományos Akadémia titkára lett, de szintén ebben az évben veszítette el szeretett leányát, Juliskát is.¹¹⁸ Szörnyű csapás volt ez Arany Jánosnak, emellett, hogy eddig is több barátot és ismerőst gyászolt már, köztük Petőfit is. Életében újabb változást az 1877-es év hozott, mikor is nyugdíjba vonult. Ettől kezdve költészete ismét kivirágzott, elvonult a városi zajok elől, s egészen 1882-ben bekövetkezett haláláig írt a Gyulai Páltól kapott *Kapcsos könyvébe*.

Vas Gereben hátralévő életének alakulása egészen másként ment végbe, még ha némely pontokban hasonlatos is volt egykori szerkesztőtársához. Mint ahogy a korábbiakban is említésre került, a szabadságharcot követően ő is bujdosott. Hónapokig volt kénytelen ezt az életmódot folytatni, s végül megfáradtan, kimerülten adta fel magát 1850-ben.¹¹⁹ Ugyanakkor meglepően hamar kiengedték, ettől kezdődően azonban a pletykákkal is fel kellett vennie a harcot; többféle mendemonda is keringett ezzel kapcsolatban.¹²⁰ Az 1850-es években az elsők közt volt, akik élni kívántak a publikációs lehetőségekkel. *Parlagi képek* címmel adott közre egy elbeszéléskötetet, majd 1851-ben beindította új lapját, melynek a *Falu Könyve* címet adta.¹²¹ Ezzel kapcsolatban Lévy József ekképp vélekedett erről az Arany Jánosnak írt, 1850.

¹¹⁶ GYULAI PÁL, *Arany János életrajza* = GYULAI PÁL *Bírálatok 1861-1903*, kiad. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár- és Kiadóvállalata, 1911 (Az 1911-dik Évi Illetmény Negyedik Kötete), 259–260.

¹¹⁷ TÓTH, *Arany János és a stressz...*, i. m., 114.

¹¹⁸ *Ua.*

¹¹⁹ CSÁSZTVAY, *Vas Gereben...*, i. m., 454.

¹²⁰ DR. VÁLI BÉLA, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, VI, 739.

¹²¹ CSÁSZTVAY, *Vas Gereben...*, i. m., 454.

augusztus 3-án kelt levelében: „A *Falu Könyvét* Vas Gereben kézzel-lábbal nyomkodja. Most már a verseket is magok írják ő és Atádi. No hanem bocsássa meg nekik az isten. Többet érne ha addig káromkodnának. (...) A *Napló*-ban egy pár szót írtam róla s vállalatáról, azóta megölő ellenségem. Fűhöz-fához folyamodik előfizetőkért stb.”¹²² 1853-tól a Budapesti Visszhang munkatársául szegődött.¹²³ 1855-ben jelent meg első regénye, a *Régi jó idők*, mely hatalmas sikert hozott számára, s innentől kezdve regényeiről, adomáiról volt leginkább ismeretes, melyek bár nem feleltek meg minden szépirodalmi szempontnak, a szélesebb közönség számára igen kedvelt olvasmányok voltak, főként mert egy letűnt magyar kort hívott újra életre, nosztalgikus emlékeket idézve fel regényeiben.¹²⁴ Azonban az 1860-as évektől népszerűsége fokozatos csökkenésbe kezdett. 1861-ben Népbarát címmel lapot indított, mely egészen 1867-ig működött.¹²⁵ A halál végül Bécsben érte 1868-ban. Temetése azonban külön kérdéskört ölel fel. Bécsben temették el, ugyanakkor sokáig még az sem volt teljesen biztosan ki intézte a temetést, és hol található meg a sírja.¹²⁶ 1883-ban bizottság alakult Vas Gereben testének méltó hazaszállíttatása érdekében, melyre másfél-két év lobbizás után, 1885-ben került sor a szerző halálának évfordulóján.¹²⁷

A Nép Barátjának létrehozásáért munkálkodó költők és írók sokaságának életútja mind a harcok lebonyolításának idején, mind az azt követő zűrzavaros érában rendkívül eltérő vonalakban haladt tovább. A bizonytalanság és rezignáltság kétségbeejtő szakaszán túl ugyan legtöbbjük képes volt valamely irányban folytatni életét, ugyanakkor az azt megelőző periódus, a változásokba vetett remény, a küzdelem lázas hónapjai kitörölhetetlen nyomot hagytak lelükben. Noha a szabadságharc leverését megelőző időszakban a Nép Barátjának nem volt már létjogosultsága, s bár a lap ellentétes módon élt a korabeli közvélemény tudatában, vitathatatlan, hogy működésével az 1848–1849-es időszak Magyarországon az elsők között vállalkozott a felnövekvő magyar nép patronálására.

¹²² ARANY János *Hátrahagyott iratai és levelezése...*, i. m., 4–5.

¹²³ CSÁSZTVAY, *Vas Gereben...*, i. m., 454.

¹²⁴ *Uo.*, 454–455.

¹²⁵ *Uo.*, 456.

¹²⁶ *Ua.*

¹²⁷ *Ua.*

BIBLIOGRÁFIA

Nép Barátja szerk. ARANY János, VAS Gereben, I, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. június 4.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, II, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. június 11.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, VII, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. július 16.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, XVII, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. szeptember 24.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, XX, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. október 15.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, XXII, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. október 29.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, XXIV, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. november 12.

Nép Barátja, szerk. ARANY János, VAS Gereben, XXV, Budapest, Kiadja a' Pesti Középponti Választmány, 1848. november 19.

Nép Barátja, kiad. VAS Gereben, szerk. ARANY János, VAS Gereben, I, Debrecen, Nyomja Debreczen Város Nyomdája, 1849. január 16.

Nép Barátja, kiad. VAS Gereben, szerk. ARANY János, VAS Gereben, IV, Debrecen, Nyomja Debreczen város nyomdája, 1849. február 8.

Nép Barátja, szerk. VAS Gereben, XVII, Pest, Kiadó Hivatal: Magyar Mihály Könyvárusnál, Kecskeméti Utcán, 1849. május 13.

Nép Barátja, szerk. VAS Gereben, XVIII, Budapest, Kiadó hivatal: Magyar Mihály könyvárusnál, 1849. május 21.

Arany János 1817-1882, szerk. KERESZTURY Dezső, V. NYILASSY Vilma, ILLÉS Lászlóné, Budapest, Magyar Helikon, 1957 (Petőfi Irodalmi Múzeum Kiadványai, 1)

ARANY János *Hátrahagyott iratai és levelezése*, kiad. RÁTH Mór, Budapest, Kiadja Ráth Mór, 1888 (Arany János Hátrahagyott Iratai És Levelezése), III

ARANY János *Leveleskönyve*, kiad., vál., szerk. SÁFRÁN Györgyi, Budapest, Gondolat Kiadó, 1982 (Nagy Magyar Írók)

BARABÁS Ábel, *Vas Gereben*, Budapest, Franklin Társulat, 1906²

BARTA János, *Arany János*, Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó, 1953 (Nagy Magyar Írók)

BEÖTHY Zsolt, *Arany János*, Budapest, A Bethlen Gábor Irodalmi És Nyomdai R.-T. Kiadása, 1923

CSÁSZTVAY Tünde, *Vas Gereben (1823–1868) = A Márciusi Ifjak Nemzedéke: »Nem küzdénk mi sem dicsőség- sem díjért«*, szerk. KÖRMÖCZI Katalin, Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2000

DÁNIELISZ Endre, *Adalékok Arany János 49-es tevékenységéhez*, ItK, 1963

UŐ, *Arany János 48-as képviselőjelöltsége*, Korunk, 41(1982), X

DIENES András, *Az utolsó év: Petőfi és a szabadságharc*, Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1962

DR. KOLTAI Virgil, *Arany János élete és költészete: Irodalomtörténeti vázlat*, Győr, Özv. Sauervein Győzőné Könyvnyomdája, 1886, 33–43.

DR. VÁLI Béla, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, V

DR. VÁLI Béla, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, VI

DR. VÁLI Béla, *Vas Gereben Radákovits József*, Egyetemes Philológiai Közlöny, 1883, VII

DR. VUTKOVICS Sándor, *Töredékek Petőfi Sándor életéből*, Pozsony, Kiadja Stampfel Károly, 1883

EMBER Gyula, *Arany gondolatvilága*, Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó És Nyomda R.–T. Péccsett, 1933

ERCSEY Sándor, *Arany János életéből*, Budapest, Kiadja Ráth Mór (Haas-Palotában), 1899³

FERENCZI Zoltán, *Petőfi életrajza*, III, Budapest, Franklin Társulat, 1896

FISCHER Sándor, *Petőfi élete és művei*, Budapest, Grill Károly Cs. És K. Udv. Könyvkereskedése, 1890

GYÖNGYÖSY László, *Arany János élete és munkái*, Budapest, Franklin Társulat, 1901

GYULAI Pál, *Arany János életrajza* = GYULAI Pál *Bírálatok 1861–1903*, kiad. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadóvállalata, 1911 (Az 1911-dik Évi Illetmény Negyedik Kötete)

HATVANY Lajos, *Így élt Petőfi*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967²

Uő, *Szalontától Pestig: Cikkek, tanulmányok Arany Jánosról*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977

HENTALLER Lajos, *Petőfi mint követjelölt: Episod a költő életéből*, Budapest, Az Athenaeum R. Társulat Kiadása, 1895

HETTESHEIMER Ernő, *Arany uralomra jutása*, Debrecen, Debrecen Sz. Kir. Város Könyvnyomdai vállalata, 1914

KOSÁRY Domokos, *A forradalom és a szabadságharc sajtója, 1848–1849* = *A magyar sajtó története II/1. 1848–1867*, szerk. Uő, NÉMETH G. Béla, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985 (A Magyar Sajtó Története)

KERESZTURY Dezső, *Arany János*, Budapest, Kiadja A Magyar Szemle Társaság, 1937 (Kincsestár)

Uő, *„S mi vagyok én...”*: *Arany János 1817–1882*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967

KERÉNYI Ferenc, *Petőfi Sándor élete és költészete: Kritikai életrajz*, Budapest, Osiris Kiadó, 2008 (Osiris Monográfiák)

KOLOSVÁRI Aladár, *Arany János élete*, Mezőtúr, Nyomatott Török Ignác Könyvnyomdai Műintézetében, 1907²

MARGÓCSY István, *Petőfi Sándor*, Budapest, Korona Kiadó, 1999

MEGYER Szabolcs, *Arany János és Budapest*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958

NÉGYESY László, *Arany művészi céljai = Arany János=Emlékkönyv: A Magyar Tudományos Akadémia tagjainak tanulmányai, előadásai és beszédei Arany János halála félszázados évfordulója alkalmából*, kiad. Magyar Tudományos Akadémia, I, Budapest, 1932

Petőfi és kora, szerk. LUKÁCSY Sándor, VARGA János, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970

PETŐFI Sándor *Összes művei*, kiad. KISS József, V. NYILASSY Vilma, VII, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964

PETŐFI Sándor *Összes prózai művei és levelezése*, kiad. MARTINKÓ András, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1974

POGÁNY József, *Arany János politikai nézetei*, Budapest, Hedvig Sándor Könyvnyomdája, 1909

RADÓ Pál, *Arany János élete és munkássága: Szemelvények Arany János kisebb költeményeiből*, Nagyszalonta, Kiadja A Nagyszalontai Emlék-egyesület, 1930

RIEDL Frigyes, *Arany János*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982

S. VARGA Pál, „...Virgilje lehet legfőlebb; de Homérja soha”: *Arany János és a „népi tudalom”*, Irodalomtörténet, 1995, I

SZIKLAY János, *Vas Gereben emlékezete*, Katholikus Szemle, 1923, VI

SZILÁGYI Domokos, *Kortársunk, Arany János*, Bukarest, Ifjúsági Könyvkiadó, 1969

SZINNYEI Ferenc, *Arany János*, Budapest, Franklin Társulat, 1909 (Költők És Írók Élet- És Jellemrajzok Az Irodalom Köréből)

UŐ, *Vas Gereben*, ItK, 1941, I

Tanulmányok Petőfiről, szerk. PÁNDI Pál, TÓTH Dezső, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1962
(Irodalomtörténeti Könyvtár, 9)

TÓTH Tibor, *Arany János és a stressz*, Forrás, 36(2004), IV

URBÁN Aladár, *A pesti Középponti Választmány lapja: A Nép barátja 1848-ban*, Aetas, 18(2003), III-IV

Link: [http://epa.oszk.hu/00800/00861/00026/2003_3-4-21.html#P1482_5461741]

(Letöltve: 2017. január 11.)

Uő, *Az Öreg ÁBC-től a Király Tanácsadójá-ig: Vas Gereben népfelvilágosító kiadványai 1848 tavaszán*, Magyar Könyvszemle, 119(2003), II

Uő, *Arany János és Vas Gereben ötezer forintja = Emlékkönyv Orosz István 70. születésnapjára*, Debrecen, 2005

Vas Gereben (1823–1868), szerk. CSÁSZTVAY Tünde, GÉCZI János, MÁTIS Livia, Veszprém, Művészetek Háza, 1997 (Vár Ucca Tizenhét, 5/1)

ZSIGMOND Ferenc, *Vas Gereben*, Irodalomtörténet, 1919, I–II

FÜGGELEK

Keltezés:	Budapest, 1848. június 4.		
Szám:	1		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Előjáróbeszéd.	A' "Nép barátja" szerkesztői	x	x
Beköszöntő.	Czuczor Gergely	x	Vers
A' képviseléről!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Követválasztás.	?	Egy jó barát	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Magyar- és Erdélyország egyesült!	x	x	x
Előfizetésre felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatik Beimelnél		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. június 11.		
Szám:	2		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Adjon isten!	Vajda János	x	Vers
Önkénytes sereg.	Arany János	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Franciaország
„Kossuth hirlapja”	x	x	Hirdetés
Lapunkra folyvást előfizethetni	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatik Beimelnél		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. június 18.		
Szám:	3		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Ki bánt?	Vajda János	x	Vers
A' felelős miniszteriumról.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Segítsünk a' hazán!	Arany János	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Csehország
„Kossuth hirlapja”	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatik Beimelnél		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. június 25.		
Szám:	4		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Honvéd-dal	Székács Pál	x	Vers
Szabaddá lettél, elnyomott magyar nép!	Garay János	x	Vers
Ide hallgassanak censualis és kontraktualis atyánkfiai.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Ismerkedés.	Arany János	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Olaszország
Egyéb:	Nyomatik Beimelnél		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. július 2.		
Szám:	5		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Előfizetésre felhívás!	x	x	Hirdetés
Egy életünk egy halálunk...	Arany János	x	Vers
A' legszebb virág.	Arany János	x	Vers
Az egyenlőségről.	Arany János	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Muszkaoország (Oroszország)
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. július 9.		
Szám:	6		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Lóra...!	Arany János	x	Vers
DAL.	Petőfi István	x	Vers
Mit csinálunk?	Arany János	x	Vers
Az országgyűlésről.	(Radákovich József)	Vas Gereben	x
Vigyázzatok!	Tót Móricz	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Vidéki hírek.	x	x	Zala vármegyéből
Figyelmeztetés!	A' „Nép barátja” szerkesztősége	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. július 16.		
Szám:	7		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Kinizsi Pál vagy Szegény legényből is lehet nagy ur.	Gaál József	x	Vers
Az országgyűlésről.	V. B.	Feltételezhetően nincs	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Franciaország
Figyelmeztetés.	x	x	600 példány nyomtatása a szegényeknek
Figyelmeztetés!	Szerkesztők	x	x
Előfizetésre felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás: Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint</i>		

Keltezés:	Budapest, 1848. július 23.		
Szám:	8		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Zákány Pista	Bulcsu Károly	x	Igaz történet*
Ha én pap volnék, miről papolnék.	Gaál József	x	Első rész
Az országgyűlésről.	x	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Oláhország (Havasalföld)
Előfizetésre felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten Rostélyutczában Hraborszky-házban földszint		

Keltezés:	Budapest, 1848. július 30.		
Szám:	9		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Bánk bán.	Petőfi Sándor	x	x
Ha én pap volnék, miről papolnék.	Gaál József	x	Második, befejező rész
Az országgyűlésről.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Felvilágosítás.	(Radákovics József)	Vas Gereben	Tót Móricz írásának helyesbítése
Mi hir Budán?	Dienes Lajos	Magyar Miska	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás: Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet</i>		

Keltezés:	Budapest, 1848. augusztus 6.		
Szám:	10		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Losonczi.	Arany János	x	Vers
Országczímer, nemzeti szín.	Arany János	x	x
Fekete leves – néhány öltevényi polgártársnak!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Vidéki hírek.	Farkas Ádám (földmivelő)	x	Velegen Julius 21-én 1848.
Könyvajánlat.	x	x	„A' kis nemzetőr”
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. augusztus 13.		
Szám:	11		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
A' keresztútról.	Tompa Mihály	x	x
A' sajtószabadságról.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Az országgyűlésről.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Könyvajánlat.	x	x	„A' kis nemzetőr”
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. augusztus 20.		
Szám:	12		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Lenkei százada.	Petőfi Sándor	x	Vers
A' zsidókról.	(Radákovics József)	Vas Gereben	Első rész
Az országgyűlésről.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Vidéki hírek.	x	x	Csanaki község
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. augusztus 27.		
Szám:	13		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Felelet Táncsics Mihálynak!	A' „Nép barátja” szerkesztősége	x	x
A' zsidókról.	(Radákovics József)	Vas Gereben	Második, befejező rész
Az országgyűlésről.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Egyházi hirharang.	?	Nép-véd	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	Ausztria
Vidéki hírek.	Dömök János	x	Szalk. Sz. Márton, Aug. 17.
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. szeptember 3.		
Szám:	14		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Értsünk szót!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Kun László krónikája	Petőfi Sándor	x	Vers
Vidéki hírek.	Zab András Tápió János s. k., Sági lakos	x	Ó-Szőny Aug. 25-én 1848. Ság, August 27-én 1848.
Válaszok.	x	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	x
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. szeptember 10.		
Szám:	15		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Miért lázadtak fel ellenünk a' rácok és horvátok?	Gondol Dániel		x
Figyelmezz rám katolikus nép!	x	x	Egy magyar szívű káplán
Mindenkihez!	x	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Külföld.	x	x	x
Figyelmeztetés!	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. szeptember 17.		
Szám:	16		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Tudja meg minden ember!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Fejér Kati	Tompa Mihály	x	Vers
Mentsük meg a' hazát!	Arany János	x	x
Válaszok.	x	x	x
Vidéki hírek.	B.	x	x
Nevezetességek.	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. szeptember 24.		
Szám:	17		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Polgári szó V. Ferdinánd magyar királyhoz!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
A' haza veszélyben van!	Pompéry János	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Nevezetességek.	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. október 1.		
Szám:	18		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Kinek van igazsága?	Arany János	x	x
Késő bánat, eb gondolat.	Boros Mihály	x	(Igaz történetek)*
Vidéki hírek.	Szép Ignác, közpolgár	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. október 8.		
Szám:	19		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Mik voltunk? Mivé leszünk? (Magyarország története, dióhéjba szorítva)	Arany János	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. október 15.		
Szám:	20		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Többé nem titok!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Él-e még az isten?	Arany János	x	Vers
A' rongyos herczeg.	Boros Mihály	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. október 22.		
Szám:	21		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Miért nem szenvedheti a' magyart az ausztriai ház?	Gondol Dániel		x
Az éhező pákozdi és debeliácsi magyarok!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Jöjjünk tisztába magunkkal!	Atádi Vilmos	x	x
Vidéki levelek.	Nagy-Rácz József nemzetőri őrmester Közli Molnár Antal aszalói reform. predikátor	x	Nagy-Megyer oct. 10. 1848. Aszaló 1848. oct. 5-kén
Értesítés.	x	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. október 29.		
Szám:	22		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Jöjjünk tisztába magunkkal!	Atádi Vilmos	x	x
Az örökség.	Arany János	x	Vers
A' hét koronás főről	x	B.....y	Fordítás
Ujabb gazság ellenünk!	Atádi Vilmos	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Figyelmeztetés.	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. november 5.		
Szám:	23		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Felláadtunk-e mi magyarok?	Arany János	x	x
Jöjjünk tisztába magunkkal!	Atádi Vilmos	x	x
A' biróválasztásról.	x	x	x
Vidéki levelezés.	Putnoki György volt jobbágy	x	Fehérmegye oct. 27. 1848.
Mi hir Budán?	x	x	x
Igazság mindenek fölött!	x	x	Hibajavítás
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. november 12.		
Szám:	24		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Magunkra maradtunk.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Ha én király volnék.	Lévay József	x	Vers
Isten szól a' mostani eseményekben!	Atádi Vilmos	x	x
A' choléráról	Pólya József	x	x
Az országgyűlésről.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Felelet.	x	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Figyelmeztetés!	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. november 19.		
Szám:	25		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Kormány-rendelet a' postára nézve.	A' honvédelmi bizottmány, Nyári Pál, h. elnök	x	Költ Pesten, november 6-án, 1848.
Kormány-rendelet a' néplapokra nézve.	A' honvédelmi bizottmány, Nyári Pál, h. elnök.	x	Költ Pesten, november 11. 1848.
Előfizetésre felhívás!	Szerk.	x	Hirdetés
Beszélgetés egy pákozdi emberrel.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Füles Miklós.	Lévay József	x	Vers
Egyesített erő mindent tehet.	Boros Mihály	x	(Igaz történet)
Vidéki levelezés.	Igaz Pál, m. k.	x	Felsőőr nov. 3. 1848.
Mi hír Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. november 26.		
Szám:	26		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Hasznos tudni valók.	Atádi Vilmos	x	x
Mit akar a' kamarilla?	Boros Mihály	x	x
Vidéki levelezés.	?	x	Sármellékből
Mi hír Budán?	x	x	x
Egyéb:	Vadászat kérdése		
	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. december 3.		
Szám:	27		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Panasz van kigyelmetekre!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Vidéki levelezés.	Ujlaky István m. k. dabi ref. lelkész Csuritta János jegyző A' bessenyői nép Horváth József, polgár Ifju Magyar, nemzetőr	x	Dabról Tisza-Szalók, nov. 13-án 1848. Ó Besenyő 1848. nov. 20. Iszkaszentgyörgy, Nov. 24-én 1848. 1848. Tolna Megye. Felső Nyék Nov 22.
Mi hir Budán?	x	x	x
Figyelmeztetés az első magyar tiszagőzhajózási társaság ügyében.	A' választmány által	x	Kelt Pesten, 1848. évi november 16.
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. december 10.		
Szám:	28		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Nincs többé király.	x	x	x
Ponyvára került. Aranytrombita. Második lehelet. Új szabadság.	Sárosi Gyula	x	Vers
A' német királyok kegyetlenkedései.	Lévay József	x	x
Egyesüljünk.	Molnár Antal a' szalai reform. predikátor	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. december 17.		
Szám:	29		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Nincsen eladó országunk!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
A' nemzetőrségről.	x	x	x
Levél testvéremnek.	Vecsei Sándor	x	Vers
Vidéki levelezés.	Kováts József ozorai polgár	x	Nagybányakörnyékén nov 14. Ozora November 20. 1848.
Mi hír Budán?	x	x	x
Feleletek.	x	x	x
Figyelmeztetés az első magyar tiszagőzhajózási társaság ügyében.	A' választmány által	x	Kelt Pesten, 1848. évi november 16.
Előfizetési felhívás!	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Vadászat kérdése		
	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Budapest, 1848. december 24.		
Szám:	30		
Kiadó:	Kiadja a' Pesti Középponti Választmány		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Tisztelt olvasóinkhoz.	(Radákovics József), Arany János	Vas Gereben	x
Rákóczi.	Lévay József	x	Vers
Alkudjunk-e hazánk sorsa fölött?	Atádi Vilmos	x	x
Keljen föl a' nép!	x	x	x
Mi hír Budán?	Atádi Vilmos	x	x
Vidéki levelezés.	Egy polgár	x	Kosd, Nógrádmegyéből
Figyelmeztetés az első magyar tiszagőzhajózási társaság ügyében.	A' választmány által	x	Kelt Pesten, 1848. évi november 16.
Egyéb:	Nyomatja Kozma Vazul		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Pesten, Úriutczában, b. L. Orczyházban, második emelet		

Keltezés:	Debrecen, 1849. január 16.		
Szám:	1		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Egy jövőmondás!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Buda várán újra német zászló!	x	x	Vers
Isten nem hagyja el az igazakat!	Atádi Vilmos	x	x
Magyar vendégszeretet.	?	Egy dunántuli	x
Jó tanács.	x	x	x
Mi hír a' nagy világban?	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. január 23.		
Szám:	2		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Windischgrätz felelete!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Hogyan viselje magát a' nép?	Atádi Vilmos	x	x
Külföld.	x	x	Franciaország
Jó tanácsok.	x	x	x
Mi hír a' nagy világban?	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. január 31.		
Szám:	3		
Kiadó:	(Vas Gereben)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Kire hallgasson a' nép?	Atádi Vilmos	x	x
Mi hir a' nagy világban?	x	x	x
Legujabb.	x	x	x
Figyelmeztetés előfizetőinkhez	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. február 8.		
Szám:	4		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Balvélemények.	Atádi Vilmos	x	x
Bem József életrajza	„Alföldi Hírlap”	x	x
Mi hir a' nagy világban?	x	x	x
Figyelmeztetés.	A' „Nép barátja” szeresztősege	x	A postai kiküldések akadozása
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. február 15.		
Szám:	5		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
A' császári szabadság.	Atádi Vilmos	x	x
Panasz van a' bánátiakra!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
A' szabadcsapatokról.	Atádi Vilmos	x	x
Belföld.	„Alföldi Hírlap”	x	x
Mi hír a' nagy világban?	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. február 22.		
Szám:	6		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
A' magyar néphez	Jámbor Pál	x	Vers
Megbékélhetünk-e királyunkkal?	Petőfi Sándor	x	x
Vegyetek példát!	Atádi Vilmos	x	x
Él-e még egy magyar?	Lévay József	x	Vers
Mi hír Budán?	x	x	x
Figyelmeztetés	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. március 1.		
Szám:	7		
Kiadó:	(Vas Gereben)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Ismerjük meg ellenségeinket.	Atádi Vilmos	x	x
A' lengyelekhez.	Lévay József	x	Vers
Első Leopold uralkodása.	?	L-.	x
Figyelmeztetés.	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. március 9.		
Szám:	8		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Szomorú napok!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Mit féltetek, kicsinyhitűek?	Atádi Vilmos	x	x
Egyesült erővel!	Atádi Vilmos	x	x
Lászon kiki dolga után!	Atádi Vilmos	x	x
Külföldi dolgok	x	x	(Olasz-, Francia-, Német-, Muszka-, Törökország, Ausztria, Anglia)
Mi hir Budán?	x	x	x
Figyelmeztetés	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. március 16.		
Szám:	9		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Megint robot!	(Radákovich József)	Vas Gereben	x
Jön a' tavasz	Lévay József	x	x
A' muszka közbenjárás	Atádi Vilmos	x	x
Márczius 15-dike!	x	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Figyelmeztetés	x	x	Előfizetési felhívás
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. március 21.		
Szám:	10		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Vigyázzunk az ellenség beszédére!	(Radákovich József)	Vas Gereben	x
Pali története	Babos	x	Vers
Nincs mit félnünk.	Atádi Vilmos	x	x
Mi hir Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. március 29.		
Szám:	11		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Vigyázzunk, mert megcsalnak a német bankóval!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Péter bátya	Petőfi Sándor	x	Vers
Iskolába a' gyermekkel.	Atádi Vilmos	x	x
Mit akar országunkkal az ellenség?	Szathmári Károly	x	x
Legyetek takarékosak!	Atádi Vilmos	x	x
Mi hir Budán?	x	x	Márc. 27. Beniczky őrnagy Losonc
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. április 4.		
Szám:	12		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Budavár ostroma 1686-ban	Lévay József	x	Vers
A' törvényes hatalom	Atádi Vilmos	x	x
Külső országbeli dolgok	x	x	Olaszország, Anglia, Németország
Mi hir Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. április 13.		
Szám:	13		
Kiadó:	(Vas Gereben)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Tartsunk mértéket mindenben!	Atádi Vilmos	x	x
Körültünk vagy tiz ellenség.	Vajda János	x	Vers
Jól megnézzük, kit választunk.	A. V.	x	x
Felelet és tanács.	x	x	x
Mi hir a' nagy világban?	x	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. április 20.		
Szám:	14		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Nem királyunk már a német!	(Radákovics József)	Vas Gereben	Benne: az országgyűlés határozata (1-4)
Rákóczi Ferencz imádsága	x	x	Nyomatott 1703-ik esztendőben
Szikla van előttem	Lévay József	x	Vers
Mi hir a' nagy világban?	x	x	Alatta: Külső országbeli dolgok (Németország, Törökország, Olaszország) Damjanich tábornok, Nagy Sándor tábornok, Asbóth ezredes, Harsányi százados, Perczel Mór, Vécsei tábornok
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Debrecen, 1849. április 28.		
Szám:	15		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Mit nyerünk a' háború által?	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Vérmező	Petőfi Sándor	x	Vers
Függetlenség.	Atádi Vilmos	x	x
Vidéki levelezés	x	x	x
Mi hir a' nagy világban?	x	x	Alatta: Külső országbeli dolgok Pl. Budapestről az ellenség kivonult Kossuth kormányzó elnök
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás: nincs feltüntetve</i>		

Keltezés:	Pest, 1849. május 6.		
Szám:	16		
Kiadó:	Magyar Mihály, Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Magyarország független, szabad-állodalom!	Atádi Vilmos	x	Országgyűlés
Külső országbeli dolgok.	x	x	Olaszország, Oroszország, Németország, Franciaország
Mi hír a' nagy világban?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutcza Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvtárusnál, kecskeméti utcán.		

Keltezés:	Pest, 1849. május 13.		
Szám:	17		
Kiadó:	Magyar Mihály (<i>Vas Gereben</i>)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Őszinte szó	Atádi Vilmos	x	x
A magyar tábori életből.	x	x	x
Mi hir a' nagy világban?	x	x	x
Hibaigazítás	x	x	A kiadó már régóta nem a pesti Középponti Választmány
Egyéb:	A végén kihirdetve az új miniszterek: Batthyány Kázmér, Szemere Bertalan, Vukovics Sebő, Duschek Ferenc, Klapka György, Csányi László; Kossuth a kormány elnöke		
	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutcza Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvtárusnál, kecskeméti utcán.		

Keltezés:	Budapest, 1849. május 21.		
Szám:	18		
Kiadó?:	Magyar Mihály (<i>Vas Gereben</i>)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Éljen a köztársaság!	Atádi Vilmos	x	x
Az új ministerium.	x	x	x
Mi hír a nagy világban?	x	x	x
Figyelmeztetés	x	x	Hirdetés
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutcza Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvárusnál, a barátok piacán, az egyetemi és kalap-utca sarkán 410. sz. alatt, hol az előfizetés is elfogadtatik, május elejétől december végéig, vagyis 8 hónapra 8 ezüst huszassal, félévre pedig 5 bankó forinttal.		

Keltezés:	Pest, 1849. május 27.		
Szám:	19		
Kiadó:	Magyar Mihály (<i>Vas Gereben</i>)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
A szabadság keresztes-háboruja	Atádi Vilmos	x	x
Könyörgés	x	x	x
Egy hívő szavaiból.	x	x	x
Jelenetek a magyar tábori életből	x	x	x
Külső országbeli dolgok	x	x	Franciaország, Németország
Mi hir a' nagy világban?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutcza Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvárusnál, a barátok piacán, az egyetemi és kalap-utca sarkán 410. sz. alatt, hol az előfizetés is elfogadtatik, május elejétől december végéig, vagyis 8 hónapra 8 ezüst huszassal, félévre pedig 5 bankó forinttal.		

Keltezés:	Pest, 1849. június 3.		
Szám:	20		
Kiadó:	Magyar Mihály (<i>Vas Gereben</i>)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Előfizetési hirdetés	x	x	Hirdetés
Isten ujjá	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Ne nyulj a máséhoz	Atádi Vilmos	x	x
Egy hívő szavaiból	x	x	Vers
A török és magyar	A. V.	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutczai Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvtárusnál, a barátok piacán, az egyetemi és kalap-utca sarkán 410. sz. alatt		

Keltezés:	Pest, 1849. június 10.		
Szám:	21		
Kiadó:	Magyar Mihály (<i>Vas Gereben</i>)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Ébren legyünk!	Atádi Vilmos	x	x
A huszárok	A. V.	x	x
Vidéki levelezés	x	x	Kupi Tamás
Mi hír Budán?	x	x	x
Adakozás	x	x	Sebesült honvédek segítése
Előfizetési hirdetés	x	x	x
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutczai Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvárusnál, a barátok piacán, az egyetemi és kalap-utcza sarkán 410. sz. alatt		

Keltezés:	Pest, 1849. június 17.		
Szám:	22		
Kiadó:	Magyar Mihály (<i>Vas Gereben</i>)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
A kinek nem viszket, ne vakarja!	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Más a császár katonája, más a haza katonája!	Babos	x	Vers
Beszéljünk a szabadságról	Atádi Vilmos	x	x
Mi hír Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutcza Orczi-ház a második emeletben. <i>Kiadó hivatal:</i> Magyar Mihály könyvárusnál, a barátok piacán, az egyetemi és kalap-utca sarkán 410. sz. alatt		

Keltezés:	Pest, 1849. június 24.		
Szám:	23		
Kiadó:	Vas Gereben		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Mottó:	A' ki mint vet, úgy arat.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
A kontraktualistáknak	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Haldokló huszár	Gyulai Pál	x	Vers
Jön a muszka	Babos	x	Vers
Legyen igazság	Atádi Vilmos	x	x
Községi adó	Révész Imre	x	x
Vidéki levelezés	x	x	Egy enyingi lakos
Mi hir Budán?	x	x	x
Egyéb:	Nyomatott Kozma Vazulnál		
	<i>Szerkesztői szállás: Uriutcza Orczi-ház a második emeletben. Kiadja és szerkeszti Vas Gereben</i>		

Keltezés:	Pest, 1849. június 30.		
Szám:	24		
Kiadó:	(Vas Gereben)		
Szerkesztő (Felelős szerkesztő):	Vas Gereben		
Társszerkesztő (Szerkesztőtárs):	Arany János		
Mottó:	Árts az ellenségnek, a' hogy tudsz.		
Tartalom	Szerző	Álnév	Megjegyzés
Néhán szó a csákvári kerülethez.	(Radákovics József)	Vas Gereben	x
Jön a muszka.	Bakonyi	x	Vers
A honvéd-tizedes.	Halászi	x	Vers
Köztársaságban élünk!	Atádi Vilmos	x	x
Vidéki levelezés.	x	x	Vörös Halász
Külső országbeli dolgok.	x	x	x
Mi hir a' nagy világban?	x	x	x
Előfizetési hirdetés.	A „Nép barátja” szerkesztősége	x	x
Egyéb:	Nyomja Debreczen város nyomdája		
	<i>Szerkesztői szállás:</i> Uriutczai Orczi-ház a második emeletben.		
	<i>Kiadja és szerkeszti Vas Gereben</i>		